

RAT ZA MIR - 3

Uzalud su bile sve nade, iščekivanja i pozivanja na razum – prođe, evo, i treći mjesec a na dubrovačkom i hercegovačkom ratištu borbe i dalje traju. Rat polako postaje dio naše svakodnevice i način na koji se živi, a bezbrižni, spokojni dani sele se u uspomene, sjećanja i prošlost. Djeca su zamijenila svoje igračke pa se, umjesto sa lutkama, igraju sa čaurama; odrasli su, mahom, na bojištu, a u gotovo svaki dom širom Crne Gore uselila se briga za onima koji su već odavno daleko od kuće, ili tuga za najdražima kojih više nema.

Varljivo primirje odzvanja od krupnih riječi i velikih obećanja, pregovaračke misije smjenjuju jedna drugu, prvi dogovor naslanja se na drugi, treći, četvrti, deseti... Tuđmanova “šarena vojska” na svakom koraku dokazuje kako joj se ništa ne može vjerovati – sva primirja para mržnja koja odnosi nove mlade živote u koje se puca na najpodmukliji mogući način.

Rat je! Ali, Crna Gora i u ovome ratu – najprljavijem od svih dosadašnjih – pokazuje da se može vojevati i na viteški način. Uspravna i dostojanstvena, uvijek na visini svog imena, tradicije, čojstva i junaštva, ona i u ovom vremenu ima svoje Mandušiće i Mićunoviće, svoje nove heroje i ratnike velikih, golubijih srca.

Njena mladost poručuje iznova: fašizam neće proći! A jedan stari borac – dobrovoljac za to ima spreman recept – ili će zavladata mir ili će “šahovnica” biti matirana.

Izdaje i štampa: Novinsko javno preduzeće “Pobjeda”. Direktor i glavni i odgovorni urednik: Vidoje Konatar. Urednik izdanja: Šćepan Vuković. Prilozi u broju: Momčilo Popović, Milenko Vico, Mišo Drašković, Jovan Plamenac, Gojko Knežević, Milutin Labović, Vojin Božović, Jovan Stamatović, Mira Popović, Velizar Sredanović, Boban Novović, Dražen Drašković, Dragan Božović, Dragan Grozdanović, Dragoslav Milačić, Vasko Radusinović, Jovanka Ljubenko. Foto reporteri: Dejan Vuković, Mensud Krpuljević, Stanoje Begović, Nikica Mihajlović i Dobrilo Malidžan. Tehnički urednik: Ksenija Radunović

Hronika rata

Petak, 15. novembar: Današnji dan na ratištima prošao je, uglavnom, mirno. Iz dubrovačke luke isplovio je brod "Slavija": luka Zelenika, pišu novine, postala je u popodnevnim satima tužno stjecište svakovrsnih ljudskih sudbina.. Stotinak žena i djece traže svoje nove domove – odraslim Srbima, prema pravim informacijama, zabranjeno je ukrcavanje na brod spasa.

U bolnici Meljine ranjeni borci i danas strepe za drugove na frontu. Primirje je – dan kada se najviše gine.

Subota, 16. novembar: I to se događa: tokom današnjeg dana na dubrovačkom ratištu primirje nije kršeno. Komanda operativne grupe za JNA za Hercegovinu saopštila je da su sinoć u rejonu Rijeke Dubrovačke hrvatske snage otvarale vatru na položaje JNA. Sudeći po saopštenju Komande, pomorska blokada Dubrovnika se striktno sprovodi, a juče je u gradsku luku, nakon detaljne kontrole, uplovio brod sa delegacijom UNICEF-a.

Predstavnici Dubrovnika i član evropske misije danas nijesu došli u Cavtat. Aktivisti Crvenog krsta, Trebinja i Dubrovnika su uzalud čekali – svi dogovori odloženi su za 24 časa. Za optimizam i nadu nema mnogo mjesta – na sceni je trinaesto primirje.

Nedjelja, 17. novembar: Oružje u istočnoj Hercegovini miruje već treći dan. Ali, nema mira ni tokom primirja: dolinom Neretve, prema Stonu i Neumu, pregrupišu se i gomilaju Tuđmanovi bojovnici.

Dubrovnik je danas okružen tišinom – oružje je utihnulo, ratnici su predahnuli. "Naš stav je jasan, kaže Božidar Čelebić, kapetan bojnog broda. Tražimo da se paravojne snage povuku sa pojedinih tačaka – Srđa i Dubrovačke Rijeke – a da se ustaše predaju našim jedinicama".

Ponedjeljak, 18. novembar: Nade se nijesu ostvarile ni ovog puta – predstavnici Dubrovnika ni danas nijesu došli na ranije zakazane pregovore. Do istinskog mira njima je, izgleda, stalo koliko do lanjskog snijega, bez obzira što je grad i dalje u totalnoj blokadi i sa kopna i sa mora.

Šta je razlog novom nedolasku? Juče je, kako je saopšteno, susret odložen zbog nemirnog mora, a danas je, s dubrovačke strane, izostalo svako obrazloženje. Novinarima je ostalo da nagađaju i oni to svoje pravo neštedimice koriste: možda im je zasmetalo sunce, piše u jednom izvještaju koje je danas vazda obasjavalo Cavtat i dubrovačku rivijeru.

Utorak, 19. novembar: Ono što ne mogu da postignu u otvorenoj i časnoj borbi, Tuđmanovi crnokošuljaši nadoknađuju u vrijeme tzv. primirja – na dubrovačkom ratištu danas su pale nove žrtve. Ustaški bojovnici otvarali su vatru iz Čajkovice, Sustjepana, Ržata i Mokošice, a u toku noći položaji pripadnika JNA zasipani su minobacačkim projektilima.

U Cavtat su konačno stigli dubrovački pregovarači. Održan je i sastanak predstavnika Crvenog krsta Trebinja, Dubrovnika i Herceg Novog, a razgovaralo se o evakuaciji djece i upućivanju eventualne pomoći građanima zatočenim u Dubrovniku.

Srijeda, 20. novembar: "Selo Ravno je bilo jako ustaško uporište čiji stanovnici su aktivno učestvovali u pripremama i u napadu na pripadnike JNA. Zbog toga su armijske snage prilikom ratnog dejstva na pravcu Popovo polje – Orahov Do – Slano, bile primorane da djeluju po objektima u tom selu", kaže se u saopštenju Komande Užičkog korpusa. Selo Ravno, ističe se nadalje, raspolagalo je sa terorističkom grupom od 60 ustaša koje su obučavali oficiri Zbora narodne garde.

U šestoj crnogorskoj brigadi koja uspješno obavlja zadatke na obezbjeđenju mostarskog aerodroma teku ratni dani. Za odgovoran odnos prema zadacima i obavezama stigle su prve nagrade i priznanja: izviđač Miško Vujović nagrađen je knjigom "Gorski vijenac".

Četvrtak, 21. novembar: "Mi, ovdje u Njemačkoj, i pored svih nedaća još vjerujemo da postoji Jugoslavija a mislimo da će i postojati", pišu ovih dana naši iseljenici iz Bavorske, oni koji, po svojim klubovima, prikupljaju pomoć za svoju braću, rođake i prijatelje kojima "dani protiču uz naku nezapamćenih strahota i razaranja".

Novinari su danas bili u prilici da posjete Mokošicu, mjesto u koje su juče ušle jedinice JNA. Zdravko Bazdan, ovdašnji mještalin kaže: "Jče je bilo bolje nego prekjuče, danas je bolje nego juče. Narod je dočeka vojsku sa zadovoljstvom – kraj ove velike drame polako se nazire.

Petak, 22. novembar: Prema informacijama iz vojnih izvora ni današnji dan na ratištima nije prošao mirno: ustaše su otvarale vatru iz Čepikuća i Sustjepana, a pucalo se i na području Dubrovačke Rijeke. Tamo gdje se ne puca na pripadnike JNA stanovništvo i objekti su potpuno bezbjedni; vojnici su na tim teritorijama ne samo čuvari od nadirućeg fašizma već i oni koji se staraju o hrani, lijekovima i dopremanju vode za lokalno stanovništvo.

Krug oko Čepikuća je zatvoren; pitanje je vremena kad će se i ovdje zavioriti jugoslovenska zastava.

Subota, 23. novembar: Ustaški redovi osjetno su prorijeđeni: ovih dana izvršena je nasila mobilizacija u Neumu i Metkovićima a mobilisani ratnici "šarene vojske" poslani su na hercegovačko ratište. Prema vojnim izvorima ustaše se raspoređuju na pravcu Čepikuće – Smokovljani – Trnave – Rudina odakle je, tokom dana, otvarana vatra na pripadnike JNA, iz snajpera i minobacača.

Nedjelja, 24. novembar: Jedinice JNA kontrolišu dio sela Čepikuće. Ovaj podatak još nije potvrđen od vojnih izvora, ali je sasvim izvjesno da su jedinice JNA ušle u dio Čepikuća. Oružje na južnom dijelu dubrovačkog ratišta miruje a Armija nastoji da normalizuje život u Mokošici. U

oslobođenom Cavtatu održan je zbor građana dubrovačke opštine na kome je ozvaničena inicijativa da Dubrovnik povрати stari sjaj, dobije autonomiju i ponovo postane oaza mira.

“Inicijativa za osnivanje dubrovačke republike starijeg je datuma”, veli Ivo Land, ugledni stanovnik Cavtata. “Pokrenuli su je Dubrovčani na početku Tuđmanove vladavine. Ali, onda je došao Tuđman, i uz pomoć policije, spriječio nas u toj namjeri. Njemu nije u interesu da Dubrovnik bude slobodan i da, u slozi i miru, živi sa braćom i susjedima”.

Ponedjeljak, 25. novembar: “Zdravo tata! Žao nam je što nijesmo veći da i mi budemo s tobom. Želimo da se ovaj rat brzo završi i ti se vratiš kod nas, a i drugi očevi kod svoje djece. Pozdravi sve svoje drugove”... To svome ocu, na frontu, piše Dragica, Slavka, Biserka, Nenad i Predrag Peković.

Pale su Čepikuće: nakon borbe prsa u prsa pripadnici JNA ušli su u ovo ustaško utvrđenje.

Utorak, 26. novembar: Nakon jučerašnjih borbi koje su svom silinom trajale, na južnom dijelu dubrovačkog fronta danas je bilo mirno. Ustaške snage, sa svih strana okružene borcima JNA, teško potučene u posljednjim okršajima, kao da silom prilika poštuju četranesto primirje.

Pripadnici JNA i danas su radili na normalizaciji života u Mokošici. Maratonski pregovori i demilitarizaciji Dubrovnika trebalo bi da se nastave. Armijski uslovi su jasni: predaja oružja i odlazak plaćenika pa onda – mir i normalan život. Dubrovčani bi rado prihvatili ovu ponudu, ali o sudbini grada pod Srđem odavno se odlučuje u Zagrebu.

Srijeda, 27. novembar: Ustaške trupe i dalje sa Sustjepana povremeno otvaraju vatru na jedinice JNA, dok predstavnici dubrovačkih vlasti, po direktivama iz Zagreba, odugovlače sa odgovorom na armijske uslove. Dubrovačka strana, po riječima potpukovnika dr Radoslava Svičevića, pokušava da prikaže kako je problem Dubrovnika više evropska i svjetska, njego njihova briga.

Četvrtak, 28. petak, 29. i subota 30. novembar: Sa hercegovačkog ratišta stižu vijesti koje govore o tome da su jedinice JNA ušle u Podgoru, Mihov Krst i Mravince. Starješina Veselin Raičević, čiji vojnici drže Mravince, kaže: “Ustaške snage odavde više nikada neće zapucati”.

U Dubrovniku su nastavljeni pregovori o demilitarizaciji ovog grada. Gospodin Bernar Kušner, ministar u francuskoj vladi, prisustvovao je razgovorima u Cavtatu. Kaže da je zadovoljan njihovim tokom kao i predlogom da u Dubrovnik ne dolaze “plavi šlemovi” već “plava garda” Ujedinjenih nacija.

Nedjelja, 1. decembar: Po ko zna koji put iščekivanja su iznevjerena – pregovori o sudbini Dubrovnika nalaze se pred totalnim krahom. “Sve ono što smo mi predlagali, kaže potpukovnik Radoslav Svičević, oni su uporno izbjegavali. Navodno, predložile su nešto drugo. Naš predlog sporazuma,

koji je od posrednika ocijenjen kao veoma dobro i konstruktivno urađen dokument, Dubrovčani ne prihvataju. Predlažu nekakav sporazum koji se ne dotiče bitnijih stvari, a prije svega predaje oružja”.

Ponedjeljak, 2. decembar: Od demilitarizacije Dubrovnika, za sada, nema ništa: crnokošuljaši i dalje ostaju u gradu i oko njega, dok jedinice JNA drže dostignute položaje. Bliži se zima – kako će biti jednima i drugima, javljaju novine, nije teško pretpostaviti.

Uslovi koje je postavila Armija su sasvim jasni i od njih se ne odstupa – predaja oružja i odlazak hrvatskih paravojnih jedinica iz Dubrovnika, pa sve ostalo. Sanje iščekivanja traje: Zagreb, vjerovatno, čeka “plave šlemove” ili, možda, novu ofanzivu ustaških trupa iz zapadne Hercegovine.

Utorak, 3. decembar: Danas u 16 časova, iz rejon Sustjepana, otvorena je streljačka vatra po položajima jedinica JNA u rejonu Stare Mokošice. Na vatru je odgovoreno iz svog raspoloživog naoružanja pa je ustaško oružje, namah, učutalo. Na dubrovačkom ratištu, dakle, nema ni mira ni pregovora...

Srijeda, 4. decembar: Ustaški topovi i minobacači gađali su danas, gotovo čitav dan, iz Stona, po položajima JNA. Pale su i nove žrtve – jedan borac je poginuo a dvojica su ranjena.

“Nama je naređeno da ne pucamo – bez obzira što nas oni gađaju – dok ne stigne komanda. A oni ne prestaju sa vatrom. Zato se mi ljutimo na primirje, ono nam uzima živote”, izjavili su novinarima vojnici Veroljub Konatar, Vesko Šćepanović, Mišo Kapisoda, Zdravko Rakočević i Gojko Vučićević. I drugi su saglasni: u danima primirja na frontu je mir najmanje prisutan.

Četvrtak, 5. decembar: Bez prisustva posmatrača Evropske zajednice i dubrovačkih vlasti, sa ministrima hrvatske vlade danas je pregovarao komandant Vojno-pomorskog sektora “Boka”, vice-admiral Miodrag Jokić. I dok je na dubrovačkom ratištu danas bilo mirno, žestoke borbe vodile su se oko Stona.

U dubrovačkom naselju Vojnović, u popodnevnim časovima, danas je došlo do žestokog okršaja među ustašama. Između sebe su se obračunavali pripadnici HOS-a i Zbora narodne garde. obračun je bio toliko jak pa su morali da intervenišu i MUP-ovci koji su, umalo izvukli najdeblji kraj.

Petak, 6. decembar: Ništa od mira na dubrovačkom ratištu: jučerašnje pregovarače danas je zamijenilo oružje. U borbama koje su, po ustavljenom običaju, započeli ustaški oružnici, poginuo je jedan, a ranjena su četiri vojnika. Nezvanično, pominje se da je broj i poginulih i povrijeđenih veći.

Poslije žestokih borbi pripadnici naših jedinica zauzeli su tvrđavu Srđ, ali se u njenoj okolini i dalje vode borbe sa ostacima ustaške vojske.

Subota, 7. decembar: Nakon jučerašnjih borbi koje su bile najžešće na tvrđavi Srđ, danas se pucalo sa Sustjepana i iz luke u Gružu. Pregovori o sudbini Dubrovnika još traju, a nezvanične vijesti o broju ljudi koji su juče poginuli i ranjeni zbunjuju i javnost i novinare.

Nedjelja, 8. decembar: Nakon žestokih borbi proteklih dana, danas je, između predstavnika JNA i hrvatske vlade, sklopljen novi sporazum o obustavi vatre na relaciji Dubrovnik-Ston i uspostavljanju brodskih veza između Dubrovnika i okolnih mjesta. Brodom se sada može i do ostrva, a Dubrovčanima će biti omogućeno i ivođenje radova na popravci elektroinstalacija i vodovoda. Ipak, demilitarizacija Dubrovnika, oko koje se se vrtjelo u posljednje vrijeme, moraće da sačeka bolje dane – Dubrovnik i dalje bespogovorno sluša Zagreb, a on nije spreman da čuje i sasluša nevolje ovdašnjih običnih građana i ljudi koji se svakodnevno uvjeravaju da ih politika Franja Tuđmana gura u totalnu propast.

Ponedjeljak, 9. decembar: Počela je realizacija sporazuma o normalizaciji života u Dubrovniku. A na hercegovačkom ratištu mir visi o koncu: član Predsjedništva BiH Ejup Ganić, tvrdi da u Hercegovini nema paravojnih hrvatskih snaga, dotle zenge mirno šetaju Neumom. Decembar je: oni kojima je do kupanja i sunčanja odavno su otišli kući.

Utorak, 10. decembar: Zahvaljujući nedavno postignutom sporazumu između JNA i hrvatske vlasti u luci Gruž sve je više brodova. Jedan brod koji su danas u Zelenici sa nestrpljenjem iščekivali, međutim, nije stigao: nemirno more je odložilo predviđenu razmjenu zarobljenika. Brod sa zarobljenicima iz Splita nije mogao da isplovi – rodbina koja željno očekuje svoje najbliže drugovaće sa nadom još 24 časa.

Ako se izuzme incident na Srđu, gdje je eksplodiralo nekoliko mina, dan na dubrovačkom ratištu protekao je mirno.

Srijeda, 11. decembar: Tišinu u selima nadomak Stona danas nijesu parali Meci. Primirje vlada i na dubrovačkom ratištu ali se niko ne usuđuje da prognozira koliko će trajati taj varljivi mir. I da li se on, uopšte, tako može zvati: danas su u Mokošici, na "prečešljanom terenu" otkrivene četiri pješadijske mine, ručne izrade i ogromne razorne moći. Upućeni vele – ubijaju u prečniku od 120 metara i mogu da usmrte i po sto vojnika.

Četvrtak, 12. decembar: Grčki brod "Rodod 2", nakon dva dana bezuspješnog čekanja, danas je doveo zarobljenike u luku u Zelenici. Jovan Grozdić, vojnik iz Zaječara, kaže da se nije nadao da će izaći na slobodu, a Vukadin Stanojević dodaje: "S njihovim mučenjem ništa se ne može izjednačiti".

Poslije tri dana primirja, minobacači hrvatskih paravojnih iznova su jutros žestoko tukli armijske položaje na hercegovačkom ratištu. Vojska je bila prinuđena da uzvрати i odbije napad. Pokazalo se, i ovoga puta, da ustaše koriste svako primirje za pregrupisavanje i jačanje svojih snaga i položaja.

Najisturenija linija fronta nalazi se na četiri-pet kilometara ispred Neuma.

Petak, 13. decembar: Na hercegovačkom frontu sukobi ne prestaju: u borbama nadomak Neuma jedan borac je poginuo a trojica su ranjena. Na najnovije napade jedinice Druge operativne grupe uzvratile su žestoko – uništena je ustaška minobacačka grupa.

Na području Dubrovnika mješovita komisija brine o normalizaciji života: opravljaju se saobraćajnice, elektroinstalacije, vodovod... Kapetan fregate, Sofronije Jeremić, kaže da će najteže ići sa normalizacijom saobraćaja od Dubrovnika ka Dupcu i Komovcu. Razlog? Ustaše su ovu dionicu magistrale namjerno oštetile.

Subota, 14. decembar: Poslije žestokih borbi, začutalo je oružje na hercegovačkom ratištu. Ali, kako saopštavaju vojne vlasti, uočljivo je grupisanje hrvatskih paravojnih snaga na teritoriji opštine Neum. Novinar podsjeća: kad ne pucaju na jedinice JNA ustaše se spremaju za još žešći napad koji, po običaju, uslijedi nakondva-tri dana tzv. primirja.

Nedjelja, 15. decembar: Hoteli na Babinom kuku kod Dubrovnika oštećeni su u krovnom dijelu a neznatno je oštećeno i nekoliko zgrada u Starom gradu. Očekuje se da će pregovori između dubrovačkih vlasti i JNA uroditi plodom. Ali, rat traje a u njemu je do sada bilo mnogo očekivanja. Treba li reći – gotovo sva su iznevjerena.

Ponedjeljak, 16. decembar: Na dubrovačkom ratištu i dalje se poštuje dogovoreno primirje. Mir je ispunjen zebnjom – šta će se dogoditi u dolini Neretve. Iako ovdje obje strane poštuju odluku o primirju, prepričavaju se i komentarišu vijesti iz zapadne Hercegovine, gdje se i dalje nagomilavaju hrvatski bojovnici sa teškim naoružanjem.

Utorak, 17. decembar: Uprkos dogovora na dubrovačkom ratištu primirje je prekršeno. Nije utvrđeno ko je izazvao oružani incident na Bosanki i Žarkovici. Hrvatski oružnici imaju pune ruke posla – danas miniraju put kod Gruža.

Sa dubrovačkog ratišta

Luka tuge

Na brodu "Slavija" koji je napustio luku Zelenika, preko 2.000 izbjeglica. U Herceg-Novom ostalo oko 200 ljudi

Mnogo neizvjesnosti pratilo je isplovljavanje broda "Slavija" iz dubrovačke luke. Juče u 13.03 sati, uz neopisivu gužvu, kako su ispričali strani novinari, civili, prispjeli na brodu, su se ipak ukrcali. Žene i djeca stigli su u Luku Zelenika, gdje su nešto nakon 17 časova počeli pregovori

zaraćenih strana, uz posredništvo evropskih mirotvoraca. Uslovi koje su prvobitno postavljali za nastavak pregovora, ispoštovani su. "Slavija" je prevezla bolesne, ranjene, žene i djecu. Po prvim informacijama, istina nezvaničnim, Srbima – muškarcima bio je zabranjen pristup brodu spasa, ne tako davno čuvenom Mesićevom "brodu mira".

Luka Zelenika postala je u popodnevnim satima tužno stjecište još tužnijih ljudskih sudbina. Iz Dubrovnika sestra i majka, u Herceg-Novom brat, nedovoljno kadar da ubijedi izbjeglice da na ovoj strani nema ni četnika ni zlikovaca. Na ovoj strani i sinoć je bilo mnogo volje da se postigne, bar minimalan sporazum sa protivnicima u ratu, komšijama u bivšem miru. Stranim novinarima, kojih je mnogo, nakon noći pregovora, pruženi su uslovi da budu još objektivniji, ili pak pristrasniji, u zavisnosti odakle dolaze. Domaći hroničari ratne drame su pred novom dilemom: da li je noć mogla biti uopšte mirna, iako se nije pucalo, da li je moguć mir na mjestu gdje je rat zaustavljen na pola. U Dubrovniku su ostali fanatici, to kažu čak i pojedini strani posmatrači domaćih prilika. A, prilike su i dalje krajnje neizvjesne. Predlog Armije nije prihvaćen, a traženo je da JNA kontroliše Dubac – Brgat – Golubov Kamen – Zaton i da pripadnici hrvatskih snaga napuste Srđ i Dubrovačku Rijeku, što ni u toku najnovijih pregovora nije naišlo na odobravanje. Umireno oružje nije umirilo strasto vlastodržaca, naviklih da se demokracijom zaklinju uvijek kada su pred porazom. Pred Dubrovnikom Tuđman je poražen. To je neosporno. Njegov vapaj za primirjem je pouzdan znak da je Armija u posljednjim žestokim borbama uspjela da njegovim snagama nanese teške gubitke. Prve informacije kazuju da je samo u jednom danu ginulo desetine Tuđmanovih plaćenika. Srđ je dugo bio najviša i najtragičnija tačka i za naše borce. Osam podzemnih spratova i austrougarska građevina kao da su istrajavale u prilog najnovijem političkom savezništvu. Iskrenih saveznika mira i dalje je premalo na hrvatskoj strani. Nikoli Oboljenu, predsjedniku Vijeća udruženog rada opštine Dubrovnik, sinoć je na brodu "Slavija" bila sporna definicija grada Dubrovnika. Oboljen želi da grad pod Srđem bude pod maksimalnom kontrolom hrvatskih snaga. Fanatična vlast je, istina, prekontrolisala sve kartone Dubrovčana i mnoge od njih mobilisala. Najatraktivniji gradski hoteli u prethodnim danima bili su utvrđeni bunker. Bunker kojih više nema. "Belvedere", "Argentina" i drugi su već danas bivši luksuzni hoteli. Ništa neobično, jer je na našim prostorima i nasušni mir postao luksuz. Juče je zaključeno da, ipak, ima šanse, kao i mnogo puta do sada. Ako je neko na vratima mira, to su zasigurno izbjeglice koje su ostale u Herceg-Novom. Njih je oko 200, potvrđuju aktivisti Crvenog krsta. Ostali su otputovali negdje dalje, zajedno sa evropskim mirotvorcima, koji su već kazali da se neće vraćati.

U bolnici Meljine ranjeni borci i danas strepe za drugove na frontu. Primirja su bila najtragičnije obmane.

U ž i ž i

Prevlake nigdje!

Kako je na ratnoj njemačkoj generalštabnoj karti izgledala i gdje se nalazila granica između Italijana i Njemaca u Boki kotorskoj

Kakvo li će, i koliko, biti prevlačenja oko Prevlake, Bog sam zna i njegovi Njemci!

Što se nas tiče, to je jasno da jasnije ne može da bude – nema Crne Gore bez morskih vratiju, bez... Da izbjegnemo patetiku i onome što samo zlikovci neće i ne žele da vide. Ili vide, ali im se ne sviđa do što vide. Kao uostalom ni onima kojima je to poluostrvo pripalo tek tako, ofrlje, jednim potezom pera, ali s dalekosežnim posljedicama. O tome svjedoči mnogo svetih crnogorskih pogibija, kojih, bar na ovom potezu ne bi bilo da nije te i takve granice i na granici, na vratima Boke kotorske, kasarne. Ma, kakve kasarne – više od toga! Znaju i stotine oficirskih prebjega, koji su u posljednjih nekoliko mjeseci, s toliko tajni u tašnama postali stožernici i njihovi pobornici.

Znaju to i oni koji su tu i takvu granicu inaugurisali, pa sada mogu i da seire i da se kaju. Ali, znali su to i nešto bolje, odnosno realnije, jedni drugi nedobronamjernici, osvajači, okupatori znani nam – Njemci i Italijani, još od 1928. kako je to ubilježeno prvi put u njihovoj ratnoj generalštabnoj karti, ustvari strategijskoj mapi, na kojoj su jasno ubilježene granice između onoga što će da bude njemačko, i onoga što je italijansko.

Ta mapa je, što bi se reklo, inovirana, precizno rečeno 30. avgusta 1942. godine, i ona sa svom njemačkom pedantnošću, opet pokazuje isto, tj. ono što je bilo ucrtano četrnaest godina kasnije – da je granica njihove teritorije, hoću reći Hrvatske, zaprepašćujuće bar za neke, daleko gore, sred Konavala, ispod samog Cavtata, pa onda preko Graba, udara kopnom ka Grahovu i preko ledenica se spušta k risanskom zalivu i produžava k Albaniji.

Onaj drugi korak grnaice, dobro se to vidi, ide uz samu dalmatinsku obalu, odvajajući Mljet i ostala ostrva, brojna, sve gore do ispod Senja.

No, to je drugo pitanje. I može se reći – tuđe. A ovo je naše, i kako sada stvari stoje, biće još poprilično. Pošto nema te umne glave, ujedno pametne i dobronamjerne, ili ne bar za sada, u cijeloj Evropi, a Jugoslaviju da ne vrijeđamo, koja će iz ovolikog zamešeteljstva izvući neranjivu glavu.

Zato, kao prilog našoj budućnosti, evo i ova njemačka karta iz prošlosti, sa, što bi rekli neki – relevantnim činjenicama.

Zapisano u Šestoj crnogorskoj brigadi na mostarskom aerodromu

Nemamo dostojnog protivnika

Tako kažu borci Prvog bataljona i poručuju da se neće vratiti dok ne izbave svoje drugove iz opsadiranih Divulja

Na položaju Prvog bataljona Šeste crnogorske brigade, koja obezbjeđuje mostarski aerodrom, juče su bile uobičajene vojničke aktivnosti. Njih je pratila muzika sa kasetofona, a najveselije je bilo u prvomvodu druge čete. Prekjuče je, povodom Dana brigade, pohvaljen, pa veselje još traje.

Dobrovoljac Milan Andrijašević priča kako je ovamo krenuo, prkoseći žestokoj antiarmijskoj propagandi, čim su stigli rezervisti iz Crne Gore. Sa njima je i Mirko Bulajić. Na poziv za mobilizaciju odazvao se, iako je desetak dana prije preživio predinfarkt i boluje od angine pektoris. Duško Kovačević pozdravlja crnogorske borce na dubrovačko-hercegovačkom bojištu, a ostali uglas dodaju da bi im bilo lakše da su zajedno. Jer, kako reče Radoš Čosović, iščekivanje je teže nego li borba.

Kad je Bosanac okupator Mostara...

Dragoljub Zmajević se ljuti na neravnopravnost i tretman boraca i pita kada će biti mobilisani privatnici koji "i u ovim ratnim uslovima debelo šicere". Pita, takođe, zašto sinovima nikšićkih direktora ne posluži za primjer sin predsjednika opštine, koji se nalazi na dubrovačkom ratištu. A vezista Radomir Jovović poziva na front odbornike i poslanike. Odgovornije bi se, veli, tada ponašali.

Pojedinačna i sitna nezadovoljstva ne utiču, međutim, na slogu u jedinici. Mileta Bjelić to objašnjava riješenošću članova raznih stranaka da stranačko djelovanje ostave za neka drua imena, a dok traje borba za otadžbinu svi su, veli rame uz rame. A ta sloga "dolazi s glave". Komandant bataljona Mišo Knežević i njegov pomoćnik Radinko Čvorović djeluju ličnim primjerom. Oni, kako kažu borci, spavaju u rovu, kako bi borcima moglo pripasti udobnije mjesto. Ovako nad komandantovim krevetom prokišnjava.

Nasuprot dobrodošlici, jastrebovi HDZ i SDS crnogorske rezerviste nazivaju četnicima. To nas, kaže vojnik Mirko Cmiljanić, veoma pogađa, a česte su i druge provokacije. Izvan kasarne morano se organizovano kretati. Pod stražom idemo čak i na poštu, kad hoćemo rodbini da sejavimo. I kapetan Esad Šarac kaže: "Veoma meje povrijedilo to što su nas u Mostaru proglasili okupatorima. Ova jedinica je radom i ponašanjem

dokazala da to nijesmo. Kakav sam ja to okupator Mostara, kad sam rođen i odrastao u Bosni u Višegradu? U Nikšiću sam inače, već sedam godina. Supruga i djeca su mi tamo. Nigdje ih nijesam sklanjao, u Nikšiću im je najbezbjednije".

Briga za drugove u Divuljama

Kapetan Treće čete Velimir Jovović ističe brigu svojih boraca za 59 drugova koji su opsadirani u Divuljama. Od pretpostavljenih komandi traže da se svi borci izvuku iz obruča, ili da se to prepusti ovom bataljonu. Prvi bataljon se odavde neće vratiti dok ne izbavi svoje drugove.

Moralna savjest minobacačke čete je, kažu borci, Dušan Kilibarda, a zaštitni znak Čedomir Vučić. Za dobro raspoloženje "zaduženi" su guslar Naod Zeković (dobrovoljac), frulaš Staniša Stojanović i pomoćnik nafruli Budislav Mitković. Po najstarijem borcu Mileti Krstajiću nastala je interna lozinka čete "vojnici Mileta", a za rođendansko slavlje danas se pobrinuo Nedjeljko Orbović – navrišo je 32 godine.. Redaju se tako, zaduženja pripadnika Minobacačkog voda, koji je, uz starješinu Nikolu Calića, pohvaljen od komandanta Korpusa.

Nezaobilazni su i kuvari: Veljko Perunović, Radovan Miljanić i Vlado Bošković, koji nam nude vojnički pasulj. A dok Milutin Adžić gradi držalo za sjekiru, ostali iz kuvarskog odjeljenja posmatraju ovu "pokaznu vježbu".

Pokazuju nam i pjesme u desetercu. Za novopečenog vodnika prve klase Veselina Kandića, na primjer, piše: "Završio školu pivsku / a bosansku diplomira, uz dodatak škole banjke / eto vrsnog oficira". I dok borci jedini o drugima recituju pjesmu, iz jednog šatora odjekuje: " U Zagrebu sadićemo cvijeće, al ga Tuđman miristi neće".

Sa dubrovačkog ratišta

Bure ometa primirje

Svi dogovori odloženi za 24 časa, odnosno do danas u podne. Vojne vlasti ponovo upozorile da neće tolerisati napade iz Starog grada

Predstavnici Dubrovnika i član Evropske misije danas u 12 sati nijesu došli u Cavtat. Uzalud su ih očekivali aktivisti Crvenog krsta Trebinja i Herceg-Novog. Svoj nedolazak, kako je saopšteno u Pres cetntru u Herceg-Novom "mirovnjaci" iz Dubrovnika su opravdali jakim "jugom", odnosno nevremenom i nemirnim morem, po kojem, po našoj procjeni, iz "drevnog grada" može isploviti i najmanja barka, a kamoli "mirovni" brod!.

Više je nego sigurno da se radi o novim “manevrima”, o pregrupisanju paravojnih ustaških formacija, ali pokušavaju odlaganja “dogovora” u nedogled. Svi ti dogovori odloženi su za 24 časa, dakle do sutra u podne. A JNA želi da postigne dogovor.

U svojim predlozima JNA je dubrovačkim vlastima sročila devet tačaka, još prekjuče. Vojne vlasti su, po ko zna koji put, upozorile da više neće tolerisati napade iz Starog grada... Da bi se stanje u Dubrovniku normalizovalo zahtjeva se od nelegalnih, paravojnih formacija da polože oružje.

Trinaesto primirje traje već treći dan. Jedinice JNA poštuju dogovor, što se sa sigurnošću ne može reći za ustaše. Kako nam je u razgovoru rekla juče Milena N. iz Trebinja, koja je brodom “Slavija I” iz Dubrovnika uplovila u izvjesniji i sigurniji život u luku Zelenika, po Dubrovniku se svašta dešava. Stradunom “šetaju” do zuba naoružani, bjelosvjetski plaćenici, drogirani i pijani. Pucaju, siluju. Mrak imje pred očima, jer struje u drevnom gradu nema već danima. Sve je manje i hrane. Bili su sklonjeni po podrumima, a Srbima, stalnim stanovnicima Dubrovnika, svaki izlazak iz grada je strogo zabranjen. Za njih ne važe propusnice, oni su zatočenici, u ovom slučaju i branioci, htjeli to ili ne.

Da i će sutra “mirovnjaci” doći na pregovore?

Situacija u zapadnoj Hercegovini

Najave lažnih napada

Ustaške snage koncentrišu se u dolini Neretve, a mostarske vlasti bojkotuju mobilizaciju jedinica JNA

Sinoć je lažno nagoviješteno da će hadezeovski ekstremisti napustiti mostarski aerodrom. Ali, jedinice JNA, koje ga obezbjeđuju to nije nimalo uzbunilo. One su spremne da osujete svaki pokušaj ustaških paravojnih formacija da se domognu aerodroma.

HDZ je, takođe, maksimalno pojačao kampanju protiv JNA, a u tu svrhu tempirane laži plasira posredstvom Rado Mostara, vrlog ustaškog uporišta koje čuvaju naoružani jastrebovi HDZ-a. Ima čak i oružanih ali bezopasnih provokacija. Prije neki dan je, na primjer, nepoznato lice pucalo iz lovačke piške na vojni objekat u selu Jasenica.

Antiarmijska kampanja uveliko otežava i mobilizaciju jedinica JNA u Mostaru. Koalicija HDZ i SDA u tome su se pridružili i Durakovićevi komunisti, prurušeni u Socijalističku demokratsku partiju. Njen opštinski odbor juče je pozvao Mostarce da se ne odazovu pozivu za mobilizaciju, koju je gradski parlament, jednostavno, proglasio nelegalnom.

Uprkos tome, građani Mostara se, kako i ističu vojni izvori, javljaju svojim jedinicama i kažu da bi rado došli u rezervu kada bi im se obezbjedio poziv Opštinskog sekretarijata za narodnu odbranu. U protivnom, izgubili bi posao i druga elementarna prava građana...

I pored takvog pritiska, sve je veći broj dobrovoljaca iz redova srpskog i muslimanskog naroda.

U Nevesinju (koje je u istočnoj Hercegovini, ali pripada mostarskom vojnom okrugu) mobilizaciji se, međutim, odazvao izuzetno visok procenat obveznika.

Ustaške snage se, inače, svakodnevno koncentrišu u dolini Neretve. Pripremaju se, kako saznajemo od dobro obaviještenih izvora za tzv. drugu liniju odbrane nezavisne Hrvatske. A ta linija će, po prividnoj zamisli Tuđmanovih bojovnika, kada JNA oslobodi Dubrovnik od ustaških formacija, biti na potezi Klek – Neum.

Raport iz Cavtata

Varljivi mir

Jedinice JNA poštuju dogovor o prekidu vatre. Predstavnici Dubrovnika nijesu došli na pregovore u Cavtat.

Informativna služba Vojno pomorskog sektora “Boka” izdala je danas saopštenje u kojem se kaže da jedinice JNA poštuju dogovor o prekidu vatre koji traje već pet dana. Pripadnici Armije strogo se pridržavaju primirja i svaka druga priča je netačna. Naime, Hrvatski radio je javio da u okolini Dubrovnika jedinice JNA dejstvuju sa svojih pozicija na hrvatske oružane snage. Ova informacija, kaže se u saopštenju, je netačna i još jedna je u nizu dezinformacija koje Hrvatski radio duže vremena širi.

Da je informacija Informativnog centra VPS Boka tačna i sami smo se uvjerili. Na putu prema Cavtatu i Kuparima ni sinoć, ni danas prije podne, nije se čuo nijedan jedini plotun. Oružje je utihnulo, ratnici su predahnuli... Očekuju se dogovori predstavnika JNA i Dubrovnika.

Juče je u Cavtatu trebalo da se sastanu predstavnici Crvenog krsta Trebinja, Herceg-Novog i Dubrovnika. Nevrijeme, odnosno jaka bura, bio je razlog (kako su sami naveli) što Dubrovčani nijesu došli. Susret je odložen za 24 časa, dakle za danas u podne, ali Dubrovčani nijesu ni danas došli. Tako je i ovaj pokušaj da se posredstvom humanitarnih organizacija uspostavi kontakt propao. Očigledno, njimaje više stalo do oružja JNA, nego da iznađu rješenje za blokirani Dubrovnik.

Naš stav je jasan, rekao je kapetan bojnog broda Božidar Čelebić, koji u ime JNA učestvuje u pregovorima. Tražimo da se paravojne snage

povuku iz pojedinih tačaka – Srđa, Dubrovačke Rijeke, a ustaše predaju našim jedinicama.

Nije riječ o paravojnim, već legalnim jedinicama hrvatske vojske, uzvrća iz drevnog grada Nikola Obljen, jedan od predstavnika Dubrovnika u pregovorima. Dogovaramo se, tvrdi Obljen, da odredimo užu gradsku zonu, a kasnije ćemo nastaviti sa pregovorima o deblokadi cijele dubrovačke opštine.

Naravno, ovo je daleko od zahtjeva JNA, koja čvrsto stoji na svojim pozicijama, ali Obljen ima neke svoje fiks ideje o mogućem rješenju nastale situacije oko Dubrovnika.

Nezvanično saznajemo da je brod "Ilirija", zbog kvara na mašini, ostao kod Dugog otoka. Kuda je plovio, zna se – prema Dubrovniku. Navodno, trebalo je da dopremi pomoć Dubrovčanima u hrani i lijekovima ali ima indicija da je ovo još jedan pokušaj da se Tuđmanovim plaćenicima dotura nova "svježa hrana" (municija) uz vjerovatno nekoliko desetina novih "bojovnika". I pored velikog nevremena jedinice JNA uspijevaju da Dubrovnik i sa kopna i sa mora drže u blokadi, pa je i ovaj pokušaj "lijepe Tuđmanove" propao.

Na dubrovačkom ratištu

Provokacije bez odgovora

Dubrovčani ni danas nijesu došli na pregovore. "Sveti Marko" u Gružu. Novi pokreti ustaških jedinica na Lokrumu. Snajperski meci u Rijeci Dubrovačkoj

Oružje na dubrovačkom ratištu i danas je više ćutalo nego mirovalo, na neprestane, doduše manje provokacije sa hrvatske strane, pripadnici JNA nijesu odgovarali. Poštovali sus primirje, koje je daleko do mira na ovom području. Ne zbog straha od snage hrvatskih oružanika nego zbog činjenice da ustaško puškaranje nije ozbiljnije ugrožavalo položaje naših jedinica.

Jedinice JNA, dakle, poštuju dogovor o prekidu vatre, kontrolišući svaki pedalj zauzete teritorije nadomak Dubrovnika. Grad je i dalje u totalnoj blokadi, i sa kopna i sa mora.

Koaliko je i u takvim uslovima dubrovačkim vlastima stalo do mira i pregovora sa predstavnicima JNA, pokazao je njihov današnji, četvrti zaredom, nedolazak u Cavtat. Uzalud su ih čekali vojni pregovarači i aktivisti organizacije Crvenog krsta iz Herceg-Novog i Trebinja. Dubrovački "gospari" kojima je u prethodnim danima "škodilo nemirno more", danas nijesu našli za shodno n da o razlogu svoga nedolaska

obavijeste drugu pregovaračku stranu. Možda im je zasmetalo sunce, koje je, neštedemice, zasipalo Cavtat i (njihovom voljom) spaljene kuće na dubrovačkoj rivijeri. Možda nespremne nišandžije da u vrijeme pregovora, kao što su naučili, odapnu granate po položajima pripadnika JNA.

Bilo kako bilo, sve su prilike da ni od 13. pokušaja da se primirje na ovom području održi, te da uz pomoć humanitarnih organizacija i pregovori krenu sa mrtve tačke neće biti ništa.

"Sveti Marko" u Gružu

Danas je u Dubrovačku luku uplovio brod italijanske ratne mornarice "Sveti Marko". Njegov ulazak omogućila je "viša komanda" iz Beograda, a na brodu je, pretpostavlja se, hrana i sanitetski materijal za stanovništvo Dubrovnika. "Sveti Marko" bi trebalo da prema italijanskoj obali ponese oboljene i ranjene Dubrovčane. Koliko će se na njegovoj palubi naći onih što im je pomoć zaista neophodna, a koliko onih što traže spas iz opkoljenog Dubrovnika, ostaje da se nagađa. U svakom slučaju, iskustva sa Mesićevom "Slavijom" upućuju na različita zaključivanja.

Zašto bi u ovimratnim vremenima i "Sveti Marko" bio izuzetak? Pa i sa "pasošem" Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu.

Dubrovnik Republika?

Prilično monotonu atmosferu u hercegovačkom pres centru "poremetio" je navodni proglas: "Privremene vlade Republike Dubrovnik", u kome se, zamislite, kaže: "Osniva se Republika Dubrovnik, koja je u sastavu Republike Jugoslavije".

Sve to u vrijeme u kome najveći dio Dubrovčana, potpomognut ratničkim nadničarima iz Zapadne Hercegovine i bijelog svijeta, puca u tu istu Jugoslaviju. U njenu narodnu armiju, u dojučerašnji vlastiti mir.

Ipa, u "proglasu" od deset tačaka kaže se da bi Reublika Dubrovnik nastavila tradiciju prekinutu 1908. godine od francuske carevine, da njena privremena vlada priprema program razvoja po kome će u dogledno vrijeme biti ostvarena puna zaposlenost stanovništva uz dohodak od 12 hiljada dolara po stanovniku, da će Dubrovnik postati slobodna bescarinska zona južne Evrope, te da će u njemu biti sjedište međunarodne jadranske banke...

Ne sumnjajući u to da u dans (bogme i juče!) ustaškom Dubrovniku ima i ovako prema Jugoslaviji, Evropi i svijetu nastrojenih Dubrovčana, neke "sitnice" iz "proglasa privremene vlade" nemoguće je zaobići. Prvo, nepotpisani dokument pisan je ekavicom. Drugo, samostalna dubrovačka republika nije ukinuta 1908. nego dvije godine ranije. Takođe, i najvažnije, da je Dubrovniku bilo stalo do izlaska iz (Nezavisne) Republike Hrvatske

ne bi na njenoj teritoriji u odnosu na broj stanovnika Tuđmanov HDZ dobio najveći broj glasova, niti bi žitelji te opštine tako zdušno pucali u pripadnike JNA, ne libeći se ni najgnusnijih podlosti nezabilježanih u dosadašnjim ratovanjima.

Navodno "proglas" koji je, eto, onako nepotpisan i neovjeren, donio jedan od dubrovačkih izbjeglica, podijeljen je, kažu, po selima dubrovačke opštine. Koja su to sela, ako se zna da se svi seljaci, mahom, nalaze među zidinama Starog grada?

No, bez obzira na "proglas", koji uveseljava, lijepo je, makar nakratko, gotovo u snu, povjerovati u jednu ovakvu inicijativu. Utoliko ljepše što se, primjećeno je, ustaše na Lokrumu ponovo grupišu, što u Dubrovačkoj rijeci pucaju na borce JNA, što iz zapadne Hercegovine, s onu stranu Neretve, po običaju – prijete.

Možda, Republici Dubrovnik!

B i l j e š k a

Put bez povratka

"Mijenjam stan u Zagrebu od 120 kvadrata za manji u Titogradu, ili bilo gdje na Crnoorskom primorju. Javiti se..." "Mijenjam kuću od 400 kvadrata na najljepšem mjestu u Zadru za bilo kakav stan, ili manju kuću na Crnogorskom primorju. Uslužni telefon..."

Ovakvih oglasa samo u jednom danu u "Pobjedi" izbrojili smo – osam. I ova žalosna statistika dokazuje da je kolona izbjeglica, Srba i Crnogoraca iz Hrvatske, svakim danom sve duža. Doduše, o egzodusu koji se ogleda u novinskim oglasima, malo ko danas vodi računa. Zahtjevi ovakve vrste se ne registruju ni u Crvenom krstu, ni u Matici iseljenika, ni u jednoj humanističkoj organizaciji. O njima u Hagu i Evropskoj zajednici nijesu, jednostavno, ni čuli.

A riječ je o – putu bez povratka...

Koliko li samo ojača i nevolje stane u ovih nekoliko običnih riječi – "mijenjam kuću"... Koliko razorenih porodica, uništenih brakova. U njima se ogleda genocid ustaša, plač djece, ojač majke koju tjeraju sa ognjišta i glave porodice koja je ostala bez radnog mjesta. I još nešto: nigdje se danas tako vjerno ne odslikava naša stvarnost kao u onih nekoliko riječi. Zamislite – čitav jedan radni vijek, sve što ste stekli, dajete u bezcijenje. Sve – zbog slobode. A sloboda se ne može ničim zamijeniti.

Ovih dana Jugoslavijom bijesni još jedan rat – medijski. Međutim, svemedijske blokade padaju pred ovakvim oglasima. U njimanema ni trunke propagande, ni pisanja "po diktatu": njih piše samo život. Oni su najpouzdaniji svjedoci da se genocid nad Srbima i Crnogorcima u

Hrvatskoj ponavlja, da fašizam uzima danak u nevinim dječim životima. I sve to pred očima čitavog svijeta. Pred Hagom, pred Evropskom zajednicom, pred Ujedinjenim nacijama.

Dokad?

Nove žrtve na dubrovačkom ratištu

Govor mržnje

Ustaški zlikovci juče ubili Bata Radusinovića, a ranili Dmitra Ukšanovića. Oružje se oglašavalo i u toku protekle noći. Razgovori u Cavtatu nastavljani. Crnokošuljaši šetaju Stradunom

Najnovije, trinaesto po redu primirje, po već ustavljenom običaju, odnijelo je još jedan život. Juče je u Mokošici ustaška zasjeda, mučki, kako je i navikla, ubila rezervistu Bata Radusinovića iz Titograda i ranila Dmitra Ukšanovića iz Virpazara. Hrvatski oružnici su još jednom, po ko zna koji put, dokazali da im dogovor o prekidu vatre, koji su sami tražili, ne znači ništa. Ali, potvrdili su i to da se njihovo prljavo oružje i krvožedna ćud ne mogu slomiti nikakvim pregovorima, nego samo oružjem.

Sinić su ustaški bojovnici, ili očajnici svjedno, otvorili prvo vatru iz pješadijskog naoružanja iz Čajkovice, Sustjepana, Ržata i Mokošice, da bi u toku noći položaje pripadnika JNA tukli i minobacačkim projektilima. Prema dosad pristiglim, mora se priznati, dosta oskudnim informacijama, na strani Armije nije bilo poginulih i povrijeđenih.

Nakon višednevnih odlaganja i providnih izgovora za nedolazak dubrovačke strane, danas su u Cavtatu nastavljani razgovori izađu predstavnika JNA, Evropske zajednice i dubrovačkih vlasti.

Ipak, pregovori

Dubrovački pregovarači konačno su stigli u Cavtatu, ali ni ovoga puta nije im manjkalo gosparske drskosti. Njihov predstavnik Đuro Kolić nije se udostojio ni da uzvрати pozdrav potpukovniku dr Radoslavi Svičeviću. Kako li bi se tek gospodin Kolić ponašao da su kojim slučajem ustaške snage u poziciju koju ima JNA?

Prije početka pregovora, a potpukovnik Svičević je obavijestio novinare o tome da predstavnici Armije neće odustati od svojih već poznatih uslova za deblokadu Dubrovnika, među kojima je glavni – predaja ustaškog oružja. Govoreći o našim zarobljenicima koji se nalaze u Dubrovniku, istakao je da se sa njima korektno postupa, a što se razmjene zarobljenika tiče, o njoj će biti riječi i u današnjim razgovorima.

Na novinarsko pitanje važi li još onaj predlog da će Armija za trojicu svojih boraca dati 25 zarobljenih ustaša, dr Svičević je odgovorio:

- Važi. Ako treba daćemo im još i pet, i trideset... Nema više znači jedan naš čovjek nego njihovih dvadest ili trideset, samo, ipak, nužnije i korektnost u svemu tome. Mora se voditi računa i o nekom paritetu prilikom razmjene zarobljenika.

Potpukovnik Svičević je obavijesio novinare o tome da su brodovi "Sveti Marko" i "Ilirija", koji su u prethodnim danima uplovljavali u dubrovačku luku, prošli propisanu armijsku kontrolu. Doduše, "Ilirija" je pri isplavlivanju iz Dubrovnika pokušala da izbjegne tu kontrolu, ali je vraćena i pregledana po važećim propisima.

U pauzi razgovora potpukovnik Svičević je obavijestio novinare da se razgovori odvijaju u okviru već poznatih jedanaest tačaka za deblokadu Dubrovnika. Svi su izgledi, rekao je, da će dubrovačka strana pristati da ustaške snage napuste Dubrovnik, da Armija ostane na prije mjesec dana ponuđenim položajima, te da će biti utvrđene i kontrolne tačke sa kojih će evropski posmatrači nadgledati primirje.

Inače, danas su se u Cavtatu sastali i predstavnici organizacija Crvenog krsta Trebinja, Dubrovnika i Herceg-Novog. Razgovarano je o evakuaciji djece i upućivanju eventualnih pomoći i poruka građanima zatočenim u Dubrovniku. Detaljnije informacije o tome, takođe, više puta odlaganom dogovoru za sada nema.

Šetnja Stradunom

Glavna dubrovačka ulica danas je vrvila od šetača. Sa armijskih položaja moglo se lijepo vidjeti da je najviše crnih uniformi. Da li se to Tuđmanovi crnokošuljaši pozdravljaju sa svojim do sada sigurnim utočištem, ili jednostavno pokušavaju da isprovociraju pripadnike JNA na visovima iznad Dubrovnika, ostaje da se nagađa. U svakom slučaju "lako im je da šetaju, kada znaju da mi nećemo otvoriti vatru", komentarisali su naši vojnici.

I dok ustaše i njihovi jataci Dubrovnikom šetaju, konavoskim selima prijeti zaraza većih razmjera. Informacija epidemiloške službe hercegovačkog Doma zdravlja, koja je obišla teren, još je u tajnosti. O njoj je danas razgovarano na zatvorenom sastanku u Herceg-Novom. Po riječima načelnika društvenih djelatnosti Skupštine opštine Rada Božovića, dogovoreno je da se u što skorije vrijeme pristupi sanaciji terena. A to podrazumijeva otklanjanje svih postojećih i potencijalnih izvora zaraze – uginulih domaćih životinja, pokvarene hrane, neispravne vode za piće, itd.

I eto, u ovom prljavom ratu, do sada kažu najprljavijem dvije krajnosti. Na jednoj strani ustaški zlikovci ubijaju naše vojnike, a na drugoj vojska štiti njihova sela i domove od zaraze!

Hoće li tu nepobitnu istinu "uspjeti" da čuju makar posmatrači Evropske zajednice!

U posjeti vojnoj bolnici u Meljinama

Hrabrost nas je održala

Borko Blažević: Granata mi je raznijela prst, prostrijeljene su mi obje noge, ležao sam polumrtav u Platu tri dana i dvije noći

Plat, Bosanka, Žarkovica, Srđ – mjesta su strašne ratne drame. Na vrata života ponovo su pokucali slučajno preživjeli junaci. Bolnica u Meljinama je njihov novi poligon, poligon na kome vode nove bitke za djeliće zdravlja, za prste, za ruke, oči...

Borko Blažević iz Mojkovca, to najbolje zna. Možda je nepristojno prepričavati običnim riječima neobičnu patnju. Tri dana i dvije noći ležao je ranjen. Ispod nekog zida u Platu, u ustaškom okruženju. Prostrijeljene noge, žeđ nepodnošljiva. Život na izmaku, a mandarine iznad, koje se ne mogu dohvatiti. Kao u svakom paklu, do apsurdna istinita ljudska drama. Pred Borkovim bolom i nakon mjesec dana liječenja u Meljinama, riječi se izgube, a hrabrost presahne. Jeidno se on nadao da će naši doći, i došli su da ga prihvate kao mrtvog, ne vjerujući sopstvenim očima. U Meljinama je Borkova nova linija. Na prvoj granici između velikog bola i ljudskog ponosa, uspješno izražava sva pitanja onih koji ne vjeruju da su čuda moguća. A da jesu to će morati da prihvati i njegov sin Dražen koji ima tek dva mjeseca, jer je rođen kada mu je otac otišao u bitku između života i smrti...

"Mene su izvukli sa mrtvim Bojicom Pejovićem, a za Bojicom, znate, tuguje cijeli ovaj grad", priča Goran Kosić iz Igala. Izvlačili smo heroja, pod kišom metaka. Ranjen sam u butinu, metak je izašao iza kičme. Nije strašno, kažu ljekari. Istina je da će Crnogorci i dalje ljekari morati liječiti od njihove hrabrosti, a ona se ovih dana useljava u mnoge domove, poništila patnje i prognala sve druge događaje.

Ovo je vrijeme u kojem vas oduševi onaj u kojeg se niste nadali. Budu Zarubici treba vjerovati. Zaprijetio je majci da ne smije zaplakati, jer su sve žrtve podjednako teške, kaže. Uporodici Zarubica ranjena dva brata. Jedan pored drugog u Meljinama, treći je imao saobraćajni udes kada je žurio da iz Arandelovca stigne, misleći da su mrtvi u strašnoj noći hercegnovskog voda u Bosanki i na Srđu. Do Srđa su stizali komandiri poput Bojice koji su danima ponavljali da je kralj Nikola uvijek govorio: naprijed za mnom, a da su to neki počeli zaboravljati.

- Naše su rane ništa prema Borkovim, kod njega se mora otići, opominju braća Zarubica, a meci još u tijelima, valjda za nastavak bitke

koju su započeli. Moramo se ponovo vidjeti na frontu, poruke su umjesto ispraćaja. Na frontovima su se kraljevi dokazivali, idući naprijed, ispred vojske. .. Tako se jedino osvaja sloboda... Ljudskost je već osvojena, Budo Zarubica je ranjen proveo dan i noć, strepeći za sudbinu Minja Bulata, koji je kroz strašnu noć, sipred ustaških straža probijao da potraži spas za ranjene drugove...

Drugovi iz bolnice u Meljinama nijesu obični bolesnici. Noga će ostati, nada se. I Veljko Nikić misli da posljedica neće biti. Rat je jedino posljedica naše tragične zablude... Ratnici su najmjerodavniji da o tome progovore. Golub Milović, Dušan Backović, Gojko Mandić su već ispisali svijetle stranice sopstvenog života.

Život u bolnici u Meljinama omeđen je jedino humanim odnosom osoblja, riječima hvale za načelnika Dragoslava Bata Lakićevića. Granica slobode i ljudskosti je jedina koja se na ovim prostorima iz dana u dan osvaja. Sve drugo je odbrana, odbrana čojstva, nova pjesma u gusala Božidara Lepetića, izgovorena pred junacima u bolnici.

Izvan bolnice je primirje, ratnici kažu – nedefinisan prostor na kojem se oni teško snalaze. Ustaše se pregrupisavaju a junaci strepe za život onih koji su u Rijeci dubrovačkoj, na ratnoj stranici u drugom činu drame koja bi se mogla nastaviti.

Situacija u zapadnoj Hercegovini

Bunker do bunkera

Ekstremisti HDZ-a porušili više mostova prema Hrvatskoj, a ostale, kao i puteve, pripremili za rušenje. Na mnogim pravcima uočena priprema zaprečavanja i bunkerskih utvrđenja

Mnogi mostovi između Bosne i Hrvatske dignuti su u vazduh. I ostale su ekstremisti HDZ-a pripremili za rušenje. Strategijski značajne puteve, takođe. Uočena je na mnogim pravcima intenzivna priprema za zaprečavanje minsko-eksplozivnim ili drugim preprekama. Na strateškim tačkama nalegerovani su džakovi sa pjeskom a bunkerska utvrđenja, mitraljeska gnijezda.

Vojni izvori, zatim, navode da, uz odobrenje čelnika BiH, prilaze nekih mostova čuvaju snage koje ne pripadaju MUP-u Bosne. One vrše i obuku (i žitelji BiH) za rukovanje i gađanje ovim sredstvima – od streljačkog naoružanja do protivoklopnih protivavionskih raketa “stinger”, a iz vojnih skladišta oteli su i topove “Bofors”. Izrađuju i minobacače, ručne bombe i druge eksplozivne naprave. To čine u pogonima “UNIS-a” i Aluminijskog kombinata u Čitluku, Grudama i još nekim mjestima. Vrše i druge pozadinske pripreme.

Najveća koncentracija ustaških snaga je, inače u Metkoviću. Odatle vrše popunu svojih snaga na dubrovačko-hercegovačkom frontu. Samrtnički su to trzajci. JNA nagovještava skori slom fašizma i ovom njegovom uporištu.

Ustaše su, čini se, mnogo uspješnije na propagandnom nego bojnopolju. Posebno se drsko fabrikuju laži protiv Armije. U tome im velikodušno pomažu i bosanski funkcioneri. Ministar odbrane BiH Jerko Doko je, na primjer, opštinskim sekretarijatima za narodnu odbranu uputio sljedeće uputstvo: “Još jednom vas podsjećam da su zahtjevi vojnih organa za mobilizaciju ratnih jedinica nelegalni, jer nijesu u skladu sa odlukama vlade i Predsjedništva BiH. Prema tome, to zahtjeve vojnih organa vratite uz obrazloženje da nijesu nadležni da direktno komuniciraju sa vama po navedenim pitanjima”. Shodno tome, opštinski činovnici nijesu vojne pozive dostavili obveznicima. To je, uz javnu propagandu, prouzrokovalo slab odziv rezervista Mostara, Stoca, Lištice i Čapljine.

Komandu Užičkog korpusa iznenadilo je, kako ističe potpukovnik Ilija Kovačević, apel mostarskih intelektualaca građanima da se ne odazivaju na mobilizaciju. To je u suprotnosti sa njihovim stavom da vojne objekte u Mostaru i okolini treba i mogu da obezbjeđuju rezervisti sa ovog prostora.

Sve to, međutim, nije spriječilo mobilizaciju ratne jedinice 5916. Njen komandant, pukovnik Miloško Pantelić objašnjava da je popunjena obveznicima iz istočne Hercegovine (Nevesinje, Ljubilje, Trebinje, Bileća i Gacko). Vojni odsjeci u ovim opštinama učinili su maksimalne napore za što bolju organizaciju mobilizacije. Zato je i odziv prema planu. U Mostaru, Stocu odziv je nedovoljan i na drugi poziv, mada se patriote javljaju uprkos prijetnjama ustaša. Iz Lištice i Čapljine niko nije došao u ovu jedinicu. Ipak, ona je popunjena i spremna da u nešto izmijenjenom sastavu uspješno izvrši svaki ratni zadatak.

Hercegovačko ratište: nekad su tu bile ustaše...

Sloboda u Mokošici

Narod prihvatio vojsku kao oslobodiocu. Zajednički napor ka normalizaciji života. Dubrovčani sve mekši u pregovorima

Sloboda se svakog dana primiće Dubrovniku. Uprkos očajničkim pokušajima i provokacijama ustaša kojima prikrivaju svoje rasulo i strah, svakog časa je izvjesnije da će republika slobode konačno početi da živi slobodu. To je epilog današnjeg dana koji je protekao u pregovorima, kojima se nastavlja normalizacija života na oslobođenoj teritoriji. Ustaše su

sporadičnom pucnjavom i danas pokušavale da sačuvaju svoje posljednje dane boravka na ovom prostoru.

Novinari su danas bili u prilici da posjete Mokošicu u koju su juče ušle jedinice JNA. U današnje pregovore, koji su se takođe odvijali u Mokošici, JNA je prema riječima pukovnika Radomira Damjanovića, ušla sa zadatkom da se nastavi razoružanje nove i stare Mokošice. Prikupljanjem preostalog dijela naoružanja stvoreni su uslovi da ovaj narod konačno odahne od ustaškog terora, rekao je pukovnik Damjanović. Sa predstavnicima Dubrovnika treba da bude postignut dogovor da se ovakvim postepenim čišćenjem terena nastavi dalje oslobađanje. Mi se nećemo povlačiti ni metar sve dok posljednji ustaša bude u Dubrovniku. Do tada ostaćemo na svojim položajima. Ustaše ne mogu braniti Dubrovnik, mogu samo nanijeti zlo narodu koji tamo živi.

Dok čekamo predstavnike Evropske zajednice koji i ovim kašnjenjem dokazuju da dovoljno ne razumiju jugoslovensko vrijeme i prostor, sa talasa Radio Dubrovnika stiže vijest da se u tom gradu poziva stanovništvo da se javi u krizni štab radi odbrane grada. Vojni izvori sumnjaju u to, dok od šarolike novinarske ekipe stiže vijest da su ustaše privoljeli jedna tridesetak Dubrovčana ovoj obavezi. Kasnije će nam i predstavnik dubrovačkih pregovarača reći da se vjerovatno radi o laži hrvatskih medija.

Za oklopnim transporterom ulazimo u Mokošicu. Narod i vojska pomiješani. Specijalne jedinice JNA čiste teren. Stigli smo do svakog podruma i kuće, kažu. Francuz Kušner koji predvodi Evropu i pukovnik Radomir Damjanović koji predstavlja Jugoslaviju, poslije kratkog dogovora na kiši odlaze u konobu "Mia", gdje se pregovori nastavljaju.

Visokospratnice Mokošice obilježene tragovima borbe. Sa terasa vire pogledi nade. Došla je vojska. Oslobodioci koračaju. Jedno: narod i vojska. Predstavnik Dubrovnika kao da je zbunjen. Približavamo mu diktafon. Pričajte o kapitulaciju gospodina Nikola Obuljen. Otpoštovaćemo sve što smo dogovorili. Nikakvi dobrovoljci u Dubrovnik nijesu pozvani s obzirom da imamo čvrsto primirje koje želimo sačuvati. Predaćemo vatreno oružje da bi izbjegli sve moguće incidente. Napređujemo korak po korak. Mislim da ćemo preživjeti do konačnog rješenja.

A šta je konačno rješenje, gospodine Obuljen.

Ono što je Dubrovnik bio i prije ovog sukoba. Mi hoćemo demilitarizovani Dubrovnik.

Mokošica pružila ruke vojsci. Zdravko Bazdan iz civilne zaštite radi svoj posao. Tako kaže: juče je bilo bolje nego prekjuče, danas je bolje nego juče. Narod je dočekao vojsku sa zadovoljstvom. Nazire se kraj ovoj drami.

Vjetar i kiša najavljuju novi život u Mokošici. Završavaju se današnji pregovori. Pred novinare izlazi pukovnik Radomir Damjanović.

- Sa zadovoljstvom smo konstatovali zajedno sa predstavnicima EZ-a i Dubrovnika da život u Mokošici počinje da teče normalno, – rekao je pukovnik Damjanović. Humanitarna pitanja će i dalje nastaviti da se rješavaju. Dozvolićemo kretanje do Dubrovnika i dovoz hrane iz Dubrovnika. Predata su nam pisma naše trojice zarobljenika koji kažu da su dobro.

Razgovaramo, a čuju se pucnji. Desio se incident. Pukovnik objašnjava: kod Sustjepana se desio mali incident. Na vatru se mora odgovoriti vatrom. Incident nećemo proširivati. Ići ćemo na ovakve razgovore. Povlačenja JNA neće biti. Jedino u tim uslovima možemo razgovarati. Djelimični problem je nastao oko predaje oružja jer mi tražimo da se oružje preda nama a ne predstavnicima Evropske misije.

Transporter se okreće. Negdje daleko i dalje se čuju pucnji. Ostavljamo Mokošicu. Ostavljamo život.

Novi život u novoj Mokošici.

Sa pripadnicima Četvrtog bataljona Šeste crnogorske brigade

Bjelopoljci časni borci

"Nijesu tačne glasine, koje prenose bjelopoljske "bukadžije" da su starješine ove jedinice dezertirale. Od prvog dana smo bili sa vojskom, na časnom zadatku u obezbjeđenju mostarskog aerodroma", tvrdi komandant bataljona Žarko Perišić

Kada komandant jedinice za svoje borce kaže: "izvršavaju sve zadatke, zadovoljstvo je raditi sa njima", jasno je o kakvoj je jedinici riječ. A, baš tako nam je rekao komandant Četvrtog bataljona Šeste crnogorske brigade, kapetan Žarko Perišić. s razlogom je zadovoljan što sa mostarskog aerodroma odlaze s ocjenom više komande da je ovaj bataljon, u minula dva mjeseca, uspješno štitio povjereni rejon. Pri tome, niko se nije ni ogrebao. U vojničkom kolektivu je zavedena sloga. Među Crnogorcima su i dvanaestorica Muslimana. U zavičaj su juče pošli sa još čvršćim drugarstvom.

- Nijesu nas – veli Perišić – pokolebale ni glasine, koje su se pnosile u Bijelom Polju da su starješine ove jedinice dezertirale. Od prvog do posljednjeg dana bili smo sa vojskom – na časnom zadatku u obezbjeđenju mostarskog aerodroma. Laži o nama prenose oni koji se u miru ponašaju kao "bukadžije – patriote", a kad zagusti nigdje ih nema. Kriju se da ne bi pošli na front. Nijesmo ni mi, napominje komandant bataljona u Mostar došli zbog besposlice, ostavili smo porodicama dosta neriješenih problema.

Dobrovoljac Radojica Bošković, je na primjer, u Tomaševu ostavio šestoto nedovoljno zbrinute djece, a u jedinici je bio primjer. Nedavno je, povodom Dana brigade, nagrađen. Tada su pohvaljeni i Izet Osmanović i Jasmim Omerović, jedan od najprimjernijih vojnika. Svoj dio vojničkog posla pošteno su odradili i Maruf Hidžibegović, Nedžad Kanalić...

Kapetan Novelja Madžgalj je pokazao da je dobar oficir, baš kao što je i učitelj tri đaka u bjelopoljskom selu Sokolac, do kojeg pješači 13 kilometara. U sličnim uslovima proveli su manje-više svi bjelopoljski rezervisti. Zato su se, kaže Predrag Cvijović, brzo navikli na ratne uslove.

- Najviše nam je – kaže Cvijović, smetala netrpeljivost i podozrenje, koje se osjećalo u svakom selu s hrvatskim stanovništvom. U kafani, takođe, sumnjičavi pogledi, koji dobronamjernika prosto strijeljaju. Samo, nadamo se da će i oni shvatiti šta im je Tuđman donio.

Na dubrovačkom ratištu

Pregovori uz pogibije

I juče održani pregovori između predstavnika JNA i dubrovačkih vlasti, kojima su prisustvovali i predstavnici Evropske zajednice. U pauzama između dva susreta, ustaše uzimaju nove vojničke živote. Pregovori, ipak, traju. Mokošica oslobođena

Bezbroj puta je potvrđeno, ne samo na dubrovačkom ratištu, da se ustaškoj soldateski nikada ne može vjerovati. Najnoviji dokaz za to je i juče otvorena vatra kod Sustjepana, samo koji kilometar dalje od Mokošice, u kojoj su Tuđmanovi krvoloci polagali oružje. Jedan pripadnik JNA je izgubio život, drugi je teško ranjen. Imena, zvanično, još nijesu saopštena.

Ali, nameće se jedno drugo, ili bolje jedino pitanje: gdje će biti kraj ustaškom bezobrazluku i gotovo naivnoj popustljivosti armijskih vlasti?

Ako svaki dan u tobožnjem primirju odnosi po jedan život, a životi su, znamo najskuplji; ako će današnje ubice, obično presvučene u civilna odijela i jagnjeće kože, sutra, do prve sledeće prilike, postati "lojalni građani"; ako će ima ta ista Armija dijeliti hleb i vodu – ko će, i čime, da opravda pogibije u primjeru usmrćenih vojnika?!

Šta bi se to s takvom krvoločnom družinom, a izgleda nijesu ništa bolji ni oni koji ih u svakodnevnim razgovorima sa dubrovačke strane zastupaju, moglo dogovoriti?

Sinić je otvorena i minobacačka vatra po položajima pripadnika JNA, a dubrovački predstavnici su već jutros imali dovoljno licemjerja da svom sabjesedniku u ime vojnih vlasti Radomiru Damjanoviću, u

Mokošici čestitaju generalski čin. Da mu odaju priznanje na hrabrosti i zaslugama u pregovorima.

To umiju samo – Dubrovčani. Ali zašto ti isti Dubrovčani iz svoga grada ne protjeraju ustaške "časnike", ako im već do njih nije stalo? Ili, žitelji Mokošice su, bar tako je izgledalo, jedva dočekali svoje oslobodioce-pripadnike JNA. Međutim, nijesu htjeli da piju vodu iz njihove cisterne, nijesu htjeli da odaju zlikovce, presvučene u civilna odijela, koji su predavali oružje.

Ni one što su u mučkim, pa i posljednjim zasjedama, okrvavili ruke.

Pregovori se nastavljaju. Mokošica je gotovo oslobođena, na redu je Dubrovnik. Uz koliko novih žrtava, mučkih ubistava i poniženja?!

Hercegovačko ratište

Ni mir ni rat

Bojovnici pucali iz Čepikuća i Sustjepana. Zatvoreni krug oko Čepikuća. Pregovori se nastavljaju

Ustaše je strah od primirja. Strah je na njihovim obaračima. Pucaju u svoje sjenke i traže spas u svojim nekontrolisanim refalima. Oni, naravno, ne poštuju primirje kao što nikada do sada nijesu radili. Ovoga puta, njihovo nepoštovanje primirja je manjeg intenziteta. Ne zbog njihove želje da otpoštaju dogovor, već zbog gubljenja glave pred činjenicom da je JNA zatvorila krug oko Dubrovnika i oko Čepikuća.

Prema informacijama iz vojnih izvora, ustaše su otvarale snajpersku i minobacačku vatra iz Čepikuća i iz Sustjepana. Pucalo se po reonu Dubrovačke Rijeke.

Gubljenje Dubrovnika ustaše pokušavaju da prikriju svojim aktivnostima u Zapadnoj Hercegovini. Kako javljaju vojni izvori, koji nastavljaju sa izviđanjem i grupisanjem snaga na komunikacijama između Metkovića i Neuma. Neum počinje polako da se uvlači u ratne sukobe. Ova opština, sasvim otvoreno pruža usluge ustašama, a prekjuče su sa njene teritorije gađani položaji jedinica JNA. Očigledno da je ovaj grad određen da bude probni balon, kada je rat u BiH u pitanju.

I dok je ustašama cilj – ako oni u sadašnjem haosu uopšte imaju cilja – da se primirje ne održi, jedinice JNA na dostignutim položajima dosljedno primjenjuju dogovor o primirju. U jedinicama je intenzivirana obuka i preduzete su mjere na borbenom obezbjeđenju.

Na oslobođenim teritorijama vojnici i starješine ulažu maksimalne napore na normalizaciji života. Tamo gdje se ne puca na pripadnike JNA

svi objekti i stanovništvo biće bezbjedni. Vojnici su na tim teritorijama, ne samo čuvari od ustaškog fašizma, nego i oni koji hrane, liječe i dopremaju vodu.

Hercegovačko ratište, uz žestoke odgovore na ustaške provokacije, ipak i danas prolazi u znaku iščekivanja šta će biti sa Dubrovnikom. Nedjelja bi trebalo da bude dan kada bi iz ovog blokiranog grada trebale početi da odlaze ustaše. Kapitulacija Dubrovnika bi nesumnjivo bio veliki udarac ustašama na ovom frontu. Uz sav oprez, koji prljave ustaše zalsužuju, ovdje se očekuje da bi 29. novembar, dan nekadašnje jugoslovenske republike, mogao biti i dan stvaranja nove dubrovačke republike.

Na dubrovačkom ratištu

Po starom scenariju

Ustaške grupe ne prestaju sa otvaranjem vatre na položaje pripadnika JNA

Jučerašnje otvaranje vatre na pripadnike JNA iz rejona Sustijepana i Stare Mokošice, prema jutros izdatom saopštenju Informativne službe Vojno-pomorskog sektora "Boka", bila je samo još jedanu nizu potvrda da dubrovačkim vlastima i njihovoj "vojsci" nije do primirja. Odlučnim odgovorom JNA, neprijatelj je brzo ućutkan, a u našim jedinicama nije bilo povrijeđenih. Jedinice JNA i do sada su upozoravale krizni štab Dubrovnika da svoje militantne pojedince i grupe stavi pod kontrolu i spriječi šire sukobe. Armija će na buduće provokacije neprijatelja odgovoriti svim raspoloživim sredstvima i uništiti njegove vatrene tačke.

Tako piše u današnjem saopštenju, ali ustaški bojovnici i njihove vođe, izgleda, ne heju mnogo na upozorenje i dogovore. U rejonu Mokošice i Sustijepana i tokom protekle noći bilo je sporadične pucnjave. Danas, između 10 i 12 časova ponovo su se oglasili ustaški rafali. Pucalo se najčešće sa uzvišenja kod crkve u Mokošici.

Pripadnici JNA nastavljaju sa takozvanim čišćenjem terena. I danas su odjekivale eksplozije otkrivenih mina, koje su hrvatski oružnici postavljali gdje su stigli, neštedeći ni privatne kuće.

Juče je u crkvi u Mokošici otkrivena radio-stanica, a danas i jedna pećina nadomak mjesta, koja jeimala i telefonsku vezu sa svojim "štabom" u gradu, a iz koje su ustaše otvarale vatru na borce naše Armije.

Juče je u Mokošici zarobljeno desetak ustaša. Akaicja čišćenja se nastavlja, pa je očekivati da će ih biti još više. Uhvaćenih sa oružjem i u uniformama, ali u civilnim odijelima, svedjedno.

Sa crnogorskim artiljercima koji su bili na Baniji

Dušo moja ratnička

Pali: Mila majko širi ruke dvije, vraća ti se ratnik sa Banije

Šatorsko krilo se stislo u koščatom vojničkom planu. Prsti izvlače poslednju kišu i vlagu. Kiša se više ne prepričava. Ona je naviknuta. I pobjeđena.

Najistureniji položaj artiljeraca jedinice starješine Spasoja Stanišića. Ratnici koji su nedavno stigli sa Banije.

Sastavili se pogledima i pričom. Osjećamo se nekako drugačije. Nigdje toliko vojničke bliskosti. Nigdje toliko malo prostora između ratnika i njihovih duša.

Zovu nas Banijci. I mi kažemo: mi, Banijci.

Uvjeravaju nas pjesmom. Sami je smislili, samo je pjevaju.

Mila majko, širi ruke dvije, vraća ti se ratnik sa Banije.

Dok pjesma ide, kao da im se duša pokreće. Izbacivanje srca – to je naša pjesma.

Izvršili smo na Baniji svoj zadatak, priča Saško Savljević. Omogućili smo deblokadu kasarne. Znali smo zašto i za koga to radimo. Radislav Čipović još ne može da zaboravi doček Banijaca. Narod spojio hleb, so i suze. Šta ima čovjek više. Zadatak smo izvršili. Izvršićemo i ovaj u Hercegovini. Ostaćemo dok god bude trebalo. Jedanod najstarijih boraca je 54-godišnji Veselin Radonjić. Sa ovim momcima osjećam se kao mladić. Svaki zadatak sa njima je lako izvršiti. Zadužen sam za moral. Prošetam od topa do topa. Ovim ljudima ne treba previše priče.

Pero Milošević, Ranko Perović, Novica Damjanović, Mojsije Marković... Izdržavamo sve. Iskustva sa Banije nam pomažu. Navikli smo na krš. Hercegovački kamen nam je domaći.

Miomir Zečević i Ćiro Vujović, pozdravljaju Podgoricu.

Milan Đurović je izviđač. Sada sa slušalicom mijenja druga.

Vatra naložena. Vuče vodu iz mokrih uniformi. Toplota izvlači riječi.

Kreće razgovor.

Otac i sin Ljulđuraj. Sin jedinac, a otac dobrovoljac. Došao za sinom. Vidio sam da je potreba. Tu je i moj kamion.

Albanci smo. Zašto?

Ovo je Jugoslavija, Jugoslavija se brani. Uvijek ćemo je braniti.

Blažo Đurković je strijelac protivavionac. Pozdravlja sve Crnogorce.

Kolega Radojica iz Radija Crne Gore najavljuje sljedećeg sagovornika.

Ovo ime ćemo lako zapamtiti.

Vojnik Milo Đukanović.

Artiljerac.

Počinje komanda. Đezdeset, 25, daljinar. zvone dodiri gvožđa i čelika. Pali.

Pjesma unosi strah u ustaško srce: Mila majko širi ruke dvije, vraća ti se ratnik sa Banije.

Mokošica: tamo gdje strah umire

Život je pronađen

Tek kada je počela bitka za hleb, koji je donijela vojska, shvatili smo koliko su zatočenici Tuđmanovog straha bili daleko od života. Žena, čiji živci nijesu izdržali rat, više – ubijte me

Oni nijesu htjeli rat. Jedan od mnogih, reći ćete. Oni su platili danak ratu. Oni su dočekali svoje oslobođioce. Mnogi tek treba da ih dočekuju. Ljudi i sudbine Mokošice.

Tragovi rata tjeraju na pitanje: šta je Dubrovniku ovo trebalo. Prolazimo mjestima čija imena su nam u danima ratnih okršaja zvučala tako misteriozno. Komovac, Rožat, Mokošica.

Eno ih na terasi. Mokošica se pretvorila u pogled. Balkoni su njihova prava linija. Poslije će nam reći da je Mokošica nekada imala i 12 hiljada stanovnika. Sada ih je tek oko dvije hiljade.

Evropska zajednica i Francuz Kušner iskrcajavu se iz "Atlasovog" kombija. Pukovnik Radomir Damjanović je sociolog. Sociolog, optimistički Francuzu ponavljaju dubrovački pregovarači.

Ljudi Mokošice završavaju prvi objed slobode. Podrumi su naravno, prošlost. Lica odavno stisnuta i napaćena najavljuju svečanost. Prva, po običaju, led probijaju djeca, koja prilaze vojnicima, zanimajući se za oružje. Fotoreporteri hvataju mališanov osmjeh i ruku vojnika koja nježno prolazi kroz dječakovu kosu.

"Čuveni" dubrovački pregovarač Nikola Obuljen danas nekako suviše crn u licu. Očigledno mu ovoliko naroda na ulici, i njihovo druženje sa vojskom, nije po volji. Tiho objašnjava dubrovački blokirani život. Čovek se na sve privikne. Pomaže nam obilna kiša, koju skupljamo sa krovova. Odziv na mobilizaciju nije velik u Dubrovniku. Ljudima se ne ratuje. Ali, na žalost, o tome ne mogu sami odlučiti. Dubrovačkom području ne treba oružje.

Nikola Obuljen svoju tihi i patetičnu ispovijest završava riječima jednog seljaka iz Vitaljine, koja "nam je sada toliko daleko". Na obje strane će preživjeti barem po jedan čovjek, i oni će opet biti susjedi.

Ispred konobe "Mia", gdje se odvijaju pregovori, skuplja se sve više stanovnika Mokošice. Ima nam ovdje i Srba i Hrvata i Muslimana, priča naš sagovornik, koji se ne predstavlja, ali za kojeg saznajemo daje Nedin brat, pa Nedu koju niko od novinara ne poznaje, treba pozdraviti. Ovdje su vam radnici i sirotinja, oni koji nijesu imali gdje pobjeći. Najteže je bilo sa malom djecom. Počele su zarazne bolesti.

Niko od naših sagovornika nije obrijan. Pitaj slobodno: zadnji put sam vodu na sebe stavio u oktobru.

Vojska stiže sa cistjernama vode. Kolone sa bidonima i probuđenom vedrinom postrojavaju se. Gospodo, pazite red, stariji gospodin opominje jednu vlasnicu žedi.

zdravko Bazdan iz Civilne zaštite priča o danima kaa su tamburale, "kako to mi kažemo", granate. Život se vraća. Svakoga dana ga je više. Snabdijevanje je takođe bolje. Sa vojskom pravimo mostove.

Naš sagovornik je izgovorio dva slova K.S: Bilo je strašno. Po pet dana nijesmo imali kruha. Nije bilo plina. Gdje god pođeš, sa svakog brda pucaju. Žalosno je ovo, šta se radi. Civili nijesu krivi. Zašto moja djeca spavaju 52 dana u šupama? Nahlađena gladna.

Pored nas u bolnicu odvođe ženu, čiji živci rat nijesu izdržali. Ubijte me, više.

Dobrica Stojanović svoju kuću iznad Mokošice napustio je početkom oktobra i već danima je u podrumu. Kad padne noć, žene bi počinjale sa panikom. Stigla je vojska i svima je lakše. Nema više toliko dilema. Očekujemo da se uvede red, najvažnije je da se životi zaštite.

Ljudi više nijesu na terasama. Sada su pored nas. Umorna i pocrnjena lica, počinju sakupljanje vedrine. Život više nije nigdje drugo. Život je ponovo pronađen.

U očekivanju sporazuma o demilitarizaciji Dubrovnika

JNA nije okupator

Oružje na južnom dijelu dubrovačkog ratišta miruje. Armija nastoji da normalizuje život u Mokošici. U oslobođenom Cavtatu održan zbor građana dubrovačke opštine na kome je ozvaničena inicijativa da Dubrovnik povрати stari sjaj, dobije autonomiju i postane oaza mira. Prva javna riječ istine o Armiji

Na južnom dijelu dubrovačkog ratišta danas je, bar u prijedpodnevnim časovima, vladao mir. Teško je vjerovati da je obezglavljene ustaške bojovnike na prekid vatre obavezlo juče

potpisano, četrnaesto po redu, primirje. Prije će biti da ih je "urazumila" odlučnost Jugoslovenske armije da na svaku provokaciju još žešće odgovori, zapravo njena očigledna nadmoćnost na ovom ratištu.

Život u oslobođenoj Mokošici polako se normalizuje. Uspostavljena je i vojna komanda mjesta, koja, uz ostale neodložene poslove u ovakvim prilikama, vodi računa i o snabdijevanju stanovništva životnim potrepštinama, prije svega hranom i vodom. Do prije koji dan zatočenom stanojstvu, posebno onom srpske nacionalnosti, omogućeno je da napuste mjesto i uputi se ka bezbjednijim staništima – najčešće prema Trebinju i svojim selima koja su napustili, tražeći bolji život u gosparskom Dubrovniku.

I zvanično – Dubrovnik republika

Prije nekoliko dana obnarodovani, posve anonimni proglas o ponovnom uspostavljanju dubrovačke republike, u koji se s razlogom moglo sumnjati, ipak je imao realnu podlogu. Danas je u hotelu "Kroacija" u Cavtatu održan zbog građana toga mjesta, konavskih sela, Dubrovačke Župe i samih Dubrovčana, koji su uspjeli da umaknu ustaškim vlastima. Okupili su se ljudi, kojima je država vlastita sloboda od obmane krvave Tuđmanove demokracije. Osnovali su vanstranački pokret za formiranje dubrovačke republike, koja bi imala punu samostalnost i predstavljao oazu mira pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija.

Gdje su realni dometi ovog pokreta, pogotovo u ovo ratno vrijeme, nezahvalno je i naslućivati. U svakom slučaju, imponovalo je svim oslobodoljubivim ljudima ono što se na današnjem zboru čulo.

Inicijativa za osnivanje dubrovačke republike, rekao je danas ugledni Cavtaćanin Ivo Land, starijeg je datuma.

- Za vrijeme vladavine Tuđmana, Dubrovčani su pokrenuli ovu inicijativu. Došao je Tuđman i policijom ih u tome spriječio. Njemu nije u interesu da Dubrovnik bude slobodan, da živi sa braćom i sa susjedima.

Dubrovnik je, rekao je gospodin Land, poznat cijelom svijetu. Taj svijet će mu pomoći da obnovi ono što je razrušeno.

U sličnom tonu govorio je Dubrovčanin Aleksandar Apoloni. Možemo biti srećni, rekao je, što smo se danas okupili u slobodnom Cavtatu i glasilo:

- Mi uživamo ovdje slobodu. A Jugoslovenska narodna armija nikada okupatorska sila, kako fašističke i ustaške vlasti pokušavaju da je ocrne. Ona nam ovdje garantuje slobodan život i uslove da vlastitim naporima opravljamo ono što je ratom porušeno.

Ideja živi odavno

Ideja za formiranje Republike Dubrovnik, po riječima gospodina Apolonija, živi odavno, ali nije smjela da se slobodno izražava. Ona traži jedno sasvim drugo uređenje i od onoga koje su Dubrovčani imali od 1944. a pogotovo od ovoga u posljednjim godinama.

- Više se nećemo naći u situaciji – kaže da nam uvoze ratove, da nam uvoze horde, da nam uvoze mržnju. Došlo je vrijeme da podignemo glave, da kažemo da dubrovački kraj i grad pripadaju Dubrovniku.

Jedan od čelnika Narodne stranke Crne Gore, koja se odavno zalaže za formiranje nezavisnog Dubrovnika, i poslanik Crnogorskog Parlamenta dr Mitar Čvorović pozdravio je okupljene građane, naglasivši da Crnogorcima, koji se nalaze u redovima JNA, nije do zauzimanja ovih prostora, nego do dobrosusjedskeg života.

Na kraju današnjeg skupa formiran je i Odbor od 12 članova koji će voditi brigu o realizaciji ove inicijative.

Sjutra se očekuje odgovor dubrovačkih vlasti na ponuđeni sporazum o demilitarizaciji Dubrovnika i uspostavljanju trajnijeg mira na ovom području. Za večeras je najavljeno tuđmanovo obraćanje naciji. Hoće li mu vijesti iz Dubrovnika biti teže od pada Vukovara?!

Susreti oko fronta

Starac i jabuke

Poći ću ovih dana tamo na Srđ da vidim Todorov mramor – priča starina Đorđo Kecojević iz Miruše. Da obiđem sinovljeve drugove. I jabuke ću im ponijeti što ih je Todor gajio...

Bila je srijeda, 20. novembra. – Kiša koja kažu uvijek prati rat i ratnike nije ih iznevjerila ni ovoga puta.

Bileća se danas nekako uvukla u sebe. Sivo nebo. Sivi ljudi. Neobjašnjiva tišina. To se očigledno vojska sprema na neki novi zadatak. A onda, daleko dolje prema moru nebo raspara reska detonacija.

Vazda vam pucalo, kao za sebe kaže starina ispred gradske pošte. Poznajem ih ja, ono su naše haubice, kaže sjetno. Pričao je meni moj Todor kako je to kad grunu minobacači.

I tako poče ova priča. Još jedna ratna. Gorštačka. Priča o čovjeku iz ovoga krša i njegovoj vjekovnoj borbi za opstanak. Tamo, na tom Srđu, ostao sam bez sina Todora, kaže više za sebe 65-godišnji Đorđe

Hercegovačko ratište

Čepikuće oslobođene

Ustaše potisnute na liniju Donta Doli – Smokovljani – Drijen. Veliko zadovoljstvo među pripadnicima JNA zbog razbijanja ovog godinama utvrđenog mjesta

Juče su jedinice JNA oslobodile selo Čepikuće. Oslobođena su još i sela Točionik i Rudine. Do ofanzivne akcije prema Čepikućama došlo je zbog sve učestalijih ustaških provokacija sa ovog položaja. Prema riječima komandanta Druge operativne grupe generala Pavla Strugara, vojska je odgovorila žestoko: i vatrom i pokretom jedinica. Otpor ustaša je bio jak, ali i dejstvo JNA ubojito i sinhronizovano.

Čepikuće su, inače, već odavno najčešće pominjana riječ na hercegovačkom ratištu. Zidine i utvrđenja ustaške mržnje donijele su najviše gubitaka među pripadnicima JNA na hercegovačkom ratištu. Zbog specifičnog geografskog položaja i jakih, godinama građenih utvrđenja i zaklona, Čepikuće su bile teško osvojiva tačka.

Nema zvaničnih podataka o gubicima ustaša, ali se oni procjenjuju na više stotina. Ustaše su potisnute na liniju Donta Doli – Smokovljani – Drijen.

Kako su oslobođene Čepikuće?

- Znali smo da su jake snage ustaša koncentrisane u Čepikućama, priča nam 21.godišnji borac Predrag Bijelović iz Nikšića, koji je u borbama kod Čepikuća zadobio eksplozivne povrede na ruci i nozi. Dobrovoljačka brigada iz Nikšića, brigada "Veljko Vlahović" i Savina brigada imali su zadatak da zatvore обруč sa svih strana Čepikuća. Naša brigada je u petak uveče došla na ulaz u selo Čepikuće. Ustaše su bile na 800 metara od nas. Gledali smo ih, svi maskirani. I ljudi i transporteri.

- Dobili smo zadatak, veli Bijelović, da postavimo oznake prema kojima bi djelovala naša avijacija. Sa nama su bili i osmatrači za davanje artiljerijskih koordinata. Primijetili su nas i počeli da nas gađaju minobacačima. Osjetio sam krv i gelere. Pored mene je bio Đole Dragić, koji je, takođe, ranjen, a odmah do njega i Ilija Pavićević, koji je poginuo. Ne žalim rane, samo kad su Čepikuće osvojene. Poslije Čepikuća sve će biti lakše, kaže Predrag Bijelović.

Miomir Debić je komandovao vodom koji je krenuo na Čepikuće. Bilo je žestoko. Ustaški položaj bio je povoljniji. Znali smo da je najvažnije neutralisati njihove minobacače. Rekao sam svojim ljudima da pronalaze njihova minobacačka gnijezda. Kad bi otkrili odakle gađaju, onda smo ih "zoljama" uspješno uništavali"

Jedinice JNA poslije ulaska u selo Čepikuće nastavljaju sa čišćenjem terena, koje se izvodi postupno i planski, kako bi se sačuvali životi. Poslije ovog velikog ustaškog poraza i značajnog strateškog pomjeranja

Kecojević iz sela Miluše. A imao je samo 22 godine. I mnogo planova. Kad se sjetim – 4. novembra je napunio 22 godine. Poći ću ja ovih dana tamo. Da vidim sinov mramor. Da mu upoznam i ostale drugove. Ponijeću im i malo jabuka, od onih što je Todor gajio. A ako zatreba evo i mene da ga zamijenim.

Ovako u stvari počinje priča o herojskoj pogibiji Todora Kecojevića koja se ovih dana u selima Miruše, Petrovića, Kljakovići, Vrađenovići i drugima prepričava uz ognjišta. Pričaju o njoj i vojnici u kasarnama u Bileći i Trebinju, Todorovi školski drugovi iz Trebinja i radnici u Fabrici alata gdje je radio. A todor Kecojević je bio rezervista Trebinjskog bataljona. Na bojištima je od prvog dana rata. Prošao je sve bitke – od Osojnika do Bosanke, Ivanjice i Srđa, gdje je 12. novembra pao. Novine su tih dana šturo zabilježavale da je junački poginuo neustrašivi Todor Kecojević, da je bio hrabar i odvažan. Da je pao braneći Jugoslaviju i njenu slobodu.

Drugovi koji su ga izvukli pričaju, međutim, opširnije. Onako – iz srca kako to uvijek rade saborci. Todor je uvijek bio u prvim redovima, uvijek u jurišima. Kod njega se znalo za ono – bomba pa za mnim drugovi.

Bilo je to 12. novembra oko 5 sati poslije podne. Borbe žešće nego ikad ranije. Ustaški bunker odolijevaju. Todor kreće u još jedan juriš. Bunker se trenutno pretvorio u buktinju. Iz drugog dolijeće bomba. Todor je, pričali su njegovi drugovi na sahrani u selu Miluše, vraća. Pada još jedan bunker. Todor sa drugovima kreće na treći. Ponovo bomba. Ponovo jauči iz bunkera. Računao je da je i treći uništen. Ali...

Todor Đorđev Kecojević se uspravlja kao legendarni Sava iz priča. Tako i završava – usaški rafal je bio brži. Drugovi ga izvlače. Nosila. Kola hitne pomoći za Trebinje. Ali sve je kasno. Na sahrani u selu Miluše okupilo se mnogo svijeta. I staro i mlado iz ovih krajeva. Ocu Đorđu se skamenilo srce. Braća Žarko i Branko u uniformama JNA. Todorov drug rezervista Orbović koji je prvi dotrčao do smrtno ranjenog Todora priča tiho.

- Vazda je hercegovačko-crnogorski krš davao heroje, ali maloje bilo takvih kao što je Todor Kecojević. Za njim smo mi vojnici bili spremni poći i u vodu i u goru.

Tako je Todor Kecojević otišao u legendu.

A kad je odlazio u rat rekao sam mu – pazi se sine a posebno da ne padneš u ruke neprijatelju, priča nam njegov otac Đorđo. Ne sjekiraj se, odgovorio mi je. Za tu priliku uvijek nosim jednu bombu.

I kad smo izlazili iz Bileći je padala kiša. Grad je bio avetinjski pust, nigdje žive duše. Samo silueta starca u magli ispred gradske pošte. Otac junaka Todora Kecojevića ostao je zagledan prema moru. I sinovljevom mramoru.

jedinica JNA, među njenim pripadnicima sazrelo je uvjerenje da protiv disciplinovanog i organiovanog djelovanja JNA ustaše nemaju šta da traže.

Za hrabro i vojničko držanje, pripadnike Druge operativne grupe pohvalio je i general Pavle Strugar.

- Iako se pojedini borci i preko sto dana nalaze na borbenim položajima, moram reći da se radi o izuzetno hrabrim, smjelim, izdržljivim i iznad svega borbenim ljudima i jedinicama. Oni su sebe i dokazali i žrtvovali za naš zajednički cilj – da se sačuva mir, da se spriječi širenje ratnih sukoba i da jednom dođe kraj pogromu Jugoslavije, rekao je Strugar.

S druge strane, ustaše pokušavaju da nekako prikupe ono malo snage i morala što im je preostalo. Novi i svježi ljudi se pokušavaju pronaći u Čapljini i ostalim mjestima zapadne Hercegovine, gdje se narod svakodnevno zastrašuje najavama o navodnom napadu JNA.

P o v o d i

Mir, rat je

I četrnaesto primirje traje. Kako? Kao i prethodnih trinaest. Dokle? Do petnaestog susreta jugo-pregovarača sa svjetskim izmiriteljima, vjerovatno. Ili do dolaska plavih (crnih?) šljemova”.

Ali, i oni nas nekako zaobilaze. Ko nas, ovako nezaobilazne, ne bi želio zaobići?

Mirovne snage će, kažu, stići kada uspostavimo “stabilan”, što će reći, trajan mir.

Zašto bi, onda, dljemovi – plavi, crni, i bilo kakvi – uopšte ulazili među nas tako “stabilno” izmirene. Da nam pokažu kako se oružjem, nakon krvavog rata brani mir? t lekciju smo već naučili. I debelo platili, dakako.

Može li, u stvari, biti mira na ovim prostorima?

Sva dosadašnja primirja su, a bilo ih je trinaest – iznevjerena. Kršili su ih oni što su i započeli rat. A ni ovo, četrnaesto, pa makar bilo potpisano i u okrilju Ujedinjenih nacija, sve su prilike, neće biti dugog vijeka. Vrhovnik Tuđman ga u sinočnjem obraćanju naciji nije ni pomenuo. Ne treba se čuditi.

Nije lako sirotom generalu.

Banski dvori odavno “prokišnjavaju”. Nešto od njegove, Antine i Stipine mine, mnogo više od detonacija iz zauzetog Vukovara, ali ništa manja i od “potrea” u Dubrovniku i na Jelačića placu, na kome Paragine pristalice, zasad još mirno, traže puštanje njihovog Tuđmana na slobodu.

A gdje li su tek sljedeći potresi zbog neizmirenih, olako preuzetih računa – i para – za stvaranje Nezavisne Hrvatske? Gdje su obećane, i naplaćene, nuklearke u lijepoj njihovoj? Gdje je obećana hrvatska u “povijesnim granicama”? Gdje...?

Sve je pod nogama “srbo-komunističke armije” i u “izdaji” nekih zapadnih vlada koje je “podržavaju”. Ponešto u Paraginoj zatvorskoj ćeliji, masovnim grobnicama izmasakrirane srpske nejači. U lakovjernom generalovom zanosu da šakom bjelosvjetskih plaćenika, gomilom podivljalih ustaša i tovarom mađarskih “kalašnjikova”, uz neizbježne “srbosjeke” i sjekire domaće proizvodnje može da vaspostavi svoju mladu (ustašku) demokraciju. Da potamani Srbe, pridobije Muslimane, usreći “pučanstvo”.

Vrhovnik je, mora mu se priznati, dosta toga i uspio da učini. Nemoguće je nabrojati zločine, koje su njegovi krvožedni sljedbenici počinili. Ali, kraj “njihove lijepe” već senazire.

Ipak, kakva je razlika između Tuđmana i Parage! “Vojska” i jednog i drugog je ubijala nedužni narod, sjekla dječje prstiće, divljala po nedoklanim leševima... Možda je jedino razlika u crtanju karata “lijepe njihove”. Tuđman je “stigao” do Zemuna, Drine, Budve... Paraga do Kalemegdana, Kosova, Ulcinja...

Tuđman je u očima zapadnjačkih političara i “čelične ledi”, demokrata. Paraga je neofašista, ekstremni desničar. Kompas je izgubljen. Ni svi desničari, pod evropskom “demokratskom lupom” nijesu na desnoj strani. Previše je “ljevaka”. Nema više Firera i Dučea, ali Genšeru se nešto prohtjelo da se njegova flota okupa u Jadranskom moru. I on sam, svakako. Možda u društvu Alojza Moka. Tuđman bi im, ako ga Paraga ne odmijeni, dijelio kockaste kostime s aprvim bijelim poljem i kukastim krstovima na vidnom mjestu, palio motore jahti za najjužniji Jadran, nudio bivše predsjednike Jugoslavije i njene vlade za pratioce...

Ipak, ako bi se gospodinu Genšeru, Moku i ostaloj, poglavniku naklonjenoj, gospodi prohtjelo da stignu i do “južnih mora”, nije isključeno da bi vrhovnik za vodiča poslao svoga “crnogorskog Gebelsa”, Jevrema. Kako li bi im tek “trinaestojulski slavodobitnik”, svojim svečanim drljevićevim štapom, sa plave pučine pokazao čuke preko kojih se mogu popeti na Lovćen. Do razorenog troba Vladike Rada. Ni najmanje se ne bi crvenio. Dokazao se u njihovoj službi i nadmašio svoje prethodnike.

Šta je Sekule prema Jevremu?!

Sinoć nas je Ješo, sa svojim proslavljenim štapom – nožem, položenimna nekom od stolova Hrvatske televizije, onako telefonom, uvjerio da je nadmašio svojeg duhovnog, bogme i ideološkog, ako hoćete i izdajničkog učitelja.

Ustvrdi nesrećni Jevrem, tamo iz neke ustaške jazbine, da Armija, ova naša jugoslovenska, ubija crnogorske rezerviste. Deset na jednom

mjestu. U Čepikućama, u Hercegovini. Onoj, još uvijek Istočnoj. Samo zbog toga što nijesu hrjeli da idu u pljačku hrvatskih kuća. Zaboravni neznanik, a nije mu čuda kad je toliko dugo u "lijepoj njegovoj", da, njegovoj, da crnogorsko rukovodstvo nije "pučističko" nego od naroda izabrano, bar ovoga puta.

Pozvao je raspamećeni, ili (U)pamćeni Jevrem Crnogorce da se daju upamet. Koje Crnogorce! Vjerovati je da ih je toliko malo da je mogao i pisma da im napiše. Sa tačnim adresama. Te da ih vrhovnikovom poštom rasturi na "crnogorske" sto-posto tačne adrese.

Srećno, Jevreme

Bilo kakvo polemisanje i dokazivanje izmišljotina je izlišno. Ako ustaše traže, javi se opet. Navili smo, Vjeruj, niko te neće demantovati. Možeš da se vratiš i u Titograd. Prezrenje se ničim ne može nadomjestiti.

Čak ni pljuvačkom.

Svako ima svoga – Paragu.

"Ova vojska nije od juče - ona je došla sa Kosova, borila se u Maričkoj bici, na Ceru, Mojkovcu i Fundini, Nevesinjsku pušku opalila, a danas nas evo u Mostaru. Nesaglediva je i nepoznata neprijatelju ova vojska. Smeta nam jedino što nemamo dostojnog protivnika".

Kosto Ninković, pjesnik, borac u Šestoj crnogorskoj brigadi

Na dubrovačkom ratištu

Primirje traje

Na južnom dijelu dubrovačkog fronta i danas je bilo mirno. Ustaške snage, sa svih strana okružene borcima JNA, a u posljednjim okršajima i propisno potučene, kao da silom prilika poštuju četrnaesto primirje. Bar do sada, jer njihovoj podloj čudi se nikada ne zna.

Oružje, ipak, ne miruje. Pucnjava se mogla čuti i u samom Dubrovniku. Pretpostavlja se da dolazi do oružanih sukoba između samih Tuđmanovih bojovnika. Podjela je jasna. Na jednoj strani MUP-ovci i lokalno stanovništvo, a na drugoj pripadnici Zbora narodne garde, uglavnom plaćenici i "dobrovoljci" iz zapadne Hercegovine, kojima nije ni do mira ni do Dubrovnika. Njihov "zanat" je prolivanje krvi.

Pripadnici JNA i danas su radili na normalizaciji života u Mokošici. Sa ovim mjestom uspostavljena je gotovo svakodnevna auobuska veza iz Trebinja. Armija dozvoljava građanima da napuštaju Mokošicu, odnosno da se u nju slobodno vraćaju. Ipak, kako je novinare danas obavijestio potpukovnik Gojo Đurašić, komandant mjesta, u Mokošici ima još u

civilna odjela presvučenih oružnika. Za sada slobodno šetaju, ali Armija iscrpno radi na njihovoj identifikaciji. Sud pravde ih sigurno neće zaobići.

Sjutra bi trebalo da se već maratonski pregovori o demilitarizaciji Dubrovnika nastave. Armijski uslovi su jasni. Predaja oružja i "iseljavanje" plaćenika, pa – mir i normalan život. Dubrovačka strana, izgleda, namjerno odugovlači svoje "da" na ovakav sporazum, a u pregovore će, po svemu sudeći, biti uključen i zvanični Zagreb. Vrhovništvo ne želi tako lako da ispusti iz ruku pred međunarodnom javnosti svoj glavni adut – Dubrovnik. Još manje da preda svoje snage i oružje, koje bi se mogle upotrijebiti na nekom drugom, ili možda ponovo na ovom frontu. A što "pučanstvo" nedjeljama već oskudijeva u svemuu svom gospodarskom gradu, kao da nije njegov problem.

Zapis sa ratišta

Dobrovoljac Feruđi Bocola

Ovo je moja zemlja. A zemlja mora da se brani. Kad je najteže – najjače. Ko izgubi zemlju izgubio je sebe.

A ko je izda... teško mogu da nađem našu riječ koja bi ga opisala – tiho govori vojnik u Popovom polju, među artiljercima u Veličanima. Čelo mu se polako bora, ruke masne od nafte, a naglasak ga odaje – Jugoslavija mu nije prva domovina. Feruđi Bocola, Italijan, u miru privatnik. Moji su, objašnjava Bocola, za vrijeme prvog rata ostali kod Crnogoraca. Ni ja se nijesam vratio u Italiju. Imam tamo rođaka, ali...

U Popovo polje, među artiljerce, stigao je Feruđi dobrovoljno. Talijan sam, ponavlja Feruđi, zapravo Jugosloven italijanskog projekla, ali kad sam video da rasturaju našu zelju Slovenci, pa Hrvati i neki drugi zli ljudi, nijesam mogao da izdržim. Javio sam se da pomognem u odbrani. Otišao sam među moju braću, Crnogorce. Sad sam ovdje na haubicama i volim kad pucaju – kad se zemlja trese.

Mogao sam možda i bolje da pomognem. Da budem na, kako se to kaže, prvoj borbenoj liniji, ali drugovi me raspoređiše u artiljerijsku jedinicu. Kažu – tu sam najpotrebniji. Da me krivo ne razumijete, dodaje Bucola, ja nijesam za rat, uvijek glasam za mir, ali ne mogu da ne branim zemlju.

A Feruđi je pravi majstor za vojni vozni park i mašineriju. Popravlja sve – kamione, picgauere, pronade brzo "boljku" i na topu, minobacaču... Vječito umazan, Feruđijev radni dan često završava oko ponoći. – Brzo sam se navikao. Čovjek može da podnese se – kad ima motiv.

"Selimo" Bocolu nakratko preko mora – podsjećamo ga na ekonomsku blokadu Jugoslavije za koju je dva prsta digla i Italija. Čelo mu se opet bora.

Ćuti – ima ljepših stvari, čuo sam da malo dalje od nas, prema Ravnom, posadu na jednom topu zovu “Jugo-garnitura”, sa osmjehom će Feređi.

Mi smo vam skraćena “Jugo-garnitura”, u šali kažu sedam momaka na topu u podnožju Ravnog. T smo, izgleda, svi koji želimo da živimo u Jugi – Zijad Topčagić je iz Gračanice, Predrag Nešić iz Topole, Mustafa Murtezi i Naim Arifi iz Uroševca, Jovan Todorović iz Titograda, Remzi Šehadini iz Tetova i komandir Ljubomir Joković. Da nam je doveti ove naše posvađane političare u Popovo polje, bar dva sada kad zakiši u Hercegovini, zaboravili bi na svađe. Kad bi se, kažu njihovi drugovi, svi slagali kao ova garnitura na topu – vladao bi mir. Politiku ne pominju, a najbolje se, veli slažu Albanci i Srbi. Spore se jedino ovdje, u ratu, oko ženske ljepote i dobre kapljice.

Dobri ljudi izgubljeni u mraku fašizma

Prijatelji stari, gdje ste?

Poslije rata ništa neće biti kao prije. Preklana nejač, pali borci, srušene kuće, neizbrisiva praznina... A iz nekih gradova, prijatelji dugo neće dolaziti

Ko se još ne sjeća predivne pjesme iz naslova ovog teksta i mnogih drugih kojima nas je opčinjala Tereza, ali na mom Radiju više nema njenog glasa. I nije mi žao. Žena, čija je zvijezda možda najsajnije sjala u Beogradu, zapjevala je nedavno, u rodnom Dubrovniku, bojovnicima u crnim košuljama i sa “čiroki” frizurama. Iznevjerila je naše simpatije, dokazujući da nije iskreno mislila kad nam je pjevala o univerzalnim dobrima, o ljubavi, prijateljstvu.

Ovih dana sa Dubrovnikom nas vezuju vijesti sa ratišta, ali i lijepe pjesme, sada u instrumentalnoj verziji. Za taj grad mene vežu i neke lijepe i bolne uspomene. Sjećanje na pjesnika Milana Milišića, jednu od prvih žrtava fašizma u drevnom Orlandovom gradu. Sklop srećnih okolnosti učinio je da mi, u davnim studentskim danima u Beogradu, taj predobri čovjek bude prijatelj. Bio je neko ko je znao da prijatelja sasluša, da mu u svako doba pomogne. Šarm i čistota, gotovo nestvarni čak i u onim dobrim, starim vremenima. Najljepši Dubrovnik koji znam bio je onaj u Milanovm pričama. Ali, ta vremena su davno prošla. O novim knjigama svog starog druga saznala sam iz novina. Tako sam saznala da više nije među živima. Nijesam željela da povjerujem, mada to nikome ko je poznao Milana Milišića ne može biti preveliko čudo. Fašističkom mraku koji je pao na staru tvrđavu morao je zasmetati takav čovjek.

Od surovosti u kojoj živimo vjerovatno se svi branimo uspomenama iz mladosti i neke bolje prošlosti. Iz studentskih dana, pored Milana Milišića, i nekih drugih dobrih ljudi, neizbrisiv trag na sve što jesam ostavio je i predivni prijatelj Ambro. Pravo ime – Ambrozije. Prezimena mu se više ne sjećam. Momak koji je govorio da je po nacionalnosti Srbin. Od svog hrvatskog porijekla zadržao je samo prvo slobo, i bio je miljenik iz generacije davnih sedamdesetih koji su slobodno vrijeme provodili u “Kolarcu”. Odavno Andro nije među živima.

Imao je sreće da ne dočeka ovaj rat.

Iz nekih još davnijih dana, došao je još jedan lik. Mladen Matić, Zagrepčanin. Sarađivali smo u studentsko doba, kao novinari – saradnici omladinskih listova. Godinama smo razmjenjivali pisma – knjige, a nijesam znala šta je po nacionalnosti. Sve do maspoka. Kada mi je neobično mirno rekao da su susjedi, i nekadašnji drugovi, u tihoj Dalmatinskoj ulici odredili i jedan platan za njega. Odavno su nam se putevi razišli. Ipak, ovih dana, često mislim na njega. Da li je taj blistavi intelektualac, praški student, drug i saradnik Gorana Markovića i Srđana Karanovića, još u Zagrebu? I kako mu je? Da li je živ, ili ja na vrijeme uspio da pobjegne iz tog ludila.

Male ljudske uspomene, koje pritiskaju i progone, prosto ne pristaju da ostanu čovjekova intima. Toliko je sve to bilo isprepletano, pa valjda i nema mnogo ljudi koji sličnih uspomena nemaju. Kojima neko drag nije ostao tamo odakle prijateljski glasovi više ne dolaze.

Danas su moji prijatelji na ratištu, srce zadrhti na svaku vijest o novom puškaranju. Noću, kad pljušti kiša, san ne dolazi. Kako li je njima? ali, dušu svoju spasavamo i sjećanjem i brigom za neke druge ljude. Prijatelje iz mladosti, ili one koje nijesmo znali ali smo ih voljeli. Da li će Slavenka Drakulić, koja tako sjajno koristi um i pero, ikada moći da se iz dobrovoljnog izgnanstva vrati u Zagreb kakav je voljela? Šta li je sada sa Lordanom Zafranovićem koji je malo prije opšteg fašističkog haosa imao hrabrosti da napravi potresnu i nadasve poštenu dokumentarac o Jasenovcu? Da li je neki stari drug najzad okrenuo telefonski broj divne glumice Mire Furlan, koja je zbog “beogradskog grijeha” sama i zaboravljena u svom zagrebačkom stanu?

Poslije rata, ništa neće biti kao prije. Preklani dječiji vratovi, pali mladići, izmasakrirana nejač... Neizbrisiva praznina. Ni nove kuće, podignute na zgarištima, neće biti kao stare. Uspomene će blijedeti, siromašiti nam dušu. A iz nekih gradova, prijatelji nam dugo neće dolaziti.

Zvijezde nad Čepikućama: u srcu stijena – u venama osveta

Koračala je zakletva

Ja izgubiti ne umijem. Borba prsa u prsa je vrlo zanimljiva stvar

Kada smo prvi put čuli to ime ruke su nam bile na glavi, hvatale su nevjericu i bol kojima je naša svijest tražila odgovor na prve žrtve hercegovačkog rata. Tamo negdje u prvim danima oktobra.

Od tada su nastavile da žive u svakom našem tekstu, u svakoj vojničkoj priči, u tužbalicama majki i leleku očeva. I u našoj potrebi za osvetom, naravno.

Čepikuće. Kad mržnja iznikne iz kamena, pa se onako skrivena rasporedu udubljenjima i izraslinama zemaljskim, a ne bude htjela ništa više, bez da se njome zove tuđa nesreća.

Ustaške snage otvarale su vatru iz rejonu Čepikuća. Ponavljali smo danima. Vojničke majke su nas sačekivale – šta su to Čepikuće.

Ond aje započelo zatvaranje obruča oko Čepikuća, živjeli smo sa tom operacijom. Čepikuće su bile hercegovački Vukovar. Svaki ratnik koji je krenuo prema Čepikućama, umjesto krvi, osjećao je osvetu koja teče.

Tri dana priprema

U srcu stijena, a u venama osveta. Ja izgubiti ne umijem. U nedjelju 24. novembra oslobođene su Čepikuće. Naša brigada dobila je zadatak da uđe u selo Čepikuće, priča optukovnik Konstadin Koprivica, komandant brigade “Veljko Vlahović”. Znali smo da su Čepikuće poznato ustaško uporište još u drugom svjetskom ratu. Malo je poznato da u drugom svjetskom ratu Čepikuće nijesu vojnički osvojene, već ih je neprijatelj napustio. Tri dana su trajale naše pripreme za napad. Išli smo pravcem Grada – Budinica, odakle se jedinica jedino mogla spustiti do Čepikuća. Zbog takvog položaja, nije mogla dejstvovati artiljerija. Prolazili smo uz najveću opreznost i zato nijesmo imali gubitaka.

Dok smo ulazili, ustaše su imale jaku minobacačku vatru. Vidjevši da smo došli do sela, počelo je njihovo panično bježanje. Ostavljali su oružje, mrtve, zaplijenili smo četiri minobacača i jedan top.

Naša jedinica, koja je djelovala iz pravca Škrbina, došla je u neposredni kontakt sa ustašama. Ustaše su bile u našim uniformama. Imali su krstove na kapama. Došlo je do borbe prsa u prsa. Nekoliko ustaša je likvidirano a ostali su uhvaćeni.

U nedjelju, 24. novembra u devet časova i 15 minuta borci brigade “Veljko Vlahović” izvršili su odlučujući napad na Čepikuće. Trajao je nepunih dva sata. Dok ulazimo u Čepikuće i pozdravljamo se sa vojnicima, otkrivamo neko do sada nepoznato zadovoljstvo ratnih pobjeda koje jednako dijele i ratnici i ratni izvještači. Aleksa Kažić, Milosav Brajković, Vasilije Lopičić, Srđa Čelebić, Rajko Stojanović, Savo Radević, Božo Prelević, Radivoje Rakočević, Vojo Ivanović, Risto Radulović, Dragan Vukotić, Momčilo Pejović, Milan Radulović, Miodrag Novović.

Bili smo dobro pripremljeni i organizovani. Tenkovi su nas pratili. Tri kilometra prije ulaska u Čepikuće, poslije pet sati borbi, razbili smo ustaše. Šest mrtvih ustaša smo uspjeli da prebrojimo.

Kiša se spušta sa šlema. Nekad kroz kap vidiš kako protrčava ustaša. Provjeravam gdje su mi bombe. Borba prsa u prsa je vrlo zanimljiva stvar. Smije se. Zna da je postao ratnik. Poslije Čepikuća, nepobjedivi ratnik. Bilo je žestoko, ali dobro smo se držali. Imali smo četvoricu ranjenih od granata.

Mijo (prezime nije važno), komandir specijalnog voda je, prema riječima svojih drugova, na strašnom mjestu postojao. Riječ mu je suva: izvršio sam zadatak, neka o tome priča komanda. Pokazuje nam kosu koju su ustaše tukle mitraljeskom i snajperskom unakrsnom vatrom. Mijovi specijalci osvojili su vis koji je do tada bio neosvojiv. Oj Tuđmane, jel moguće da su pale Čepikuće.

Oprezna komanda

Grla se slažu u pjesmi. Miodrag Radović, Miško Mijač, Đoko Stanojević, Dragan Kaluđerski, Radoman Krstajić, Miodrag Borožan, Vaso Filipović, Đoko Popović, Dejan Tatar, Neđo Kaluđerović.

Aco Bulatović nam objašnjava kuda je djelovao sa svojim drugovima. Marka Bušurovića, zbo sličnosti sa Savom Kovačevićem, zovu – Sava. Takav je u borbi. Komanda je bila opreznost. Sačuvali smo ljude.

Kad su pale Čepikuće, ustaše su kao pruće. Kao prut nad vodom, dodaje neko.

Pjesma dolazi do neba. Ne primjećujemo da se spustila noć. Kao da i zvijezde prihvataju našu pjesmu. Zvijezde nad Čepikućama.

Mjesec nadgleda okolne visove. Prisjećamo se riječi sa kojima su ispraćeni crnogorski heroji ovog rata. Riječi zakletve su ušle u život. A kad zakletva postane život, onda i oni nad čijim grobovima je stvarana srcem kao da su živi.

I kao da su među nama.

Opet se sa crnogorske zemlje stiglo do zvijezda. Eno pogledajte nebo iznad Čepikuća.

Sa oslobođenim zarobljenicima u Morinju

Iz zatvora u – dobrovoljce

Iz sabirnog centra u Morinju danas oslobođeno 59 lica za koje je utvrđeno da nijesu učestvovali u hrvatskim paravojnim formacijama. Savo Šošo, koji je pobjegao iz dubrovačkog zatvora i predao se pripadnicima JNA, iz zatvora odlazi u dobrovoljce. Grešni ostaju

Nakon toliko ratnih dana na dubrovačkom frontu, novinarima je danas dopušteno da posjete zatvor, ratnom terminologijom – Sabirni centar u Morinju.

Krećemo “organizovano” ispred hercegovačkog Doma JNA. Na čelu poduže kolone vozila major Radojica Pavićević diktira tempo. Vjerovatno i uslove našeg boravka među zatvorenicima. A pitanja naviru.

Hoćemo li tamo zateći ljude krvavih ruku, plaćene ubice, dojučerašnje poznanike? Kako izgledaju, liče li na ljudski rod, umiju li da govore naški, sanjaju li izgubljeni nož...?

Tek je deset časova, Bokotorski zaliv se kupu u prijatnoj sunčevoj svjetlosti, a u Morinju hlad. Neko od kolega na kapiji vojnog objekta, silom prilika pretvorenog u zatvor komentariše: “Ovo mjesto je stvoreno za tamnicu”.

Čekamo. Ali s vanjske strane kapije. Nigdje zatvorenika. Na terasi jednog od objekata vojnici. Stiže im vozilo sa zamjenom. Pozdravljaju ga aplauzom. Prijatnije je vjerovatno u kasarni. Nakon izvjesnog vremena, dolazi komandant sabirnog centra. Starješina čije ime, iz “poznatih” razloga, ne zapisujemo.

Dužni ostaju

. Danas ćemo – kaže komandant – osloboditi 59 lica za koja smo utvrdili da nijesu učestvovala u naoružavanju, pripremama i izvođenju borbenih dejstava protiv jedinica JNA. Drugo, ima tu lica koja smo pustili zbog njihovih godina starosti, iz humanih razloga, iako imaju nekih grehova iz prošlog rata. Oni će biti prebačeni do komandi mjesta u Grudi, Cavtatu, Srebrenom i Mokošici.

U Sabirnom centru ostaju oni što su bili u sastavu paravojnih formacija. Njihov broj nije saopšten, ali je rečeno da među njima nema bivših aktivnih vojnih lica, nego samo rezervnih vojnih starješina, koji su “presvukli uniforme” i učestvovali u ratu protiv JNA.

Među zatvorenicima najbrojniji su žitelji konavoskih sela i dubrovačke rivijere. Slijede “dobrovoljci” iz zapadne Hercegovine i

Bosne. Što se, pak, nacionalne strukture tiče, najbrojniji su Hrvati i Muslimani, a među njima se nalazi i jedan Srbin, koji je bio u sastavu ustaške specijalne jedinice.

Toga Srbina – ustašu nijesmo uspjeli da vidimo, kao ni ostale zlikovce, koje vojne vlasti “u interesu istrage” kriju od očiju javnosti, ali smo mogli da razgovaramo sa petoricom danas oslobođenih zarobljenika. Ostali, obaviješteni smo, nijesu željeli da se pojave pred novinarima.

Pravo u dobrovoljce

Od petorice momaka koji su pristali da razgovaraju, samo je jedan želio da kaže ime i prezime. Ostali sse boje i predstavljanja i slikanja. Nije čudo. Hrvati su, vraćaju se u Konavle i u Dubrovnik. A kona, možda postoji i neki drugi razlog.

Savo Šošo, Jugosloven, od oca Srbina u Dubrovniku je živio godinama. Bio je i omladinski aktivista, ali u posljednje vrijeme došao je u sukob, kaže sa hadezeovskim vlastima. Mupovci su ga, početkom rata, uhvatili na putu prema Ivaljici i Trebinju. Nekoliko dana je odležao i u ustaškom zatvoru. Tukli su ga i maltretirali. Po izlasku iz tamnice, iako sa ograničenom slobodom kretanja, uspio je da izbjegne do Dubca i preda se pripadnicima JNA. Njegova “krivica” je sada utvrđena. Pušten je na slobodu, ali ne pada mu na pamet da ide prema Dubrovniku, gdje ima stan. Krenuće u Trebinje na brzinu se javiti ocu, koji živi u Dračevu u Popovom Polju, pa onda – pravo u dobrovoljce.

Ostala četvorica “bezimenih”, ali od danas slobodnih sabesjednika, uglavnom ističu korektan odnos pripadnika JNA u Sabirnom centru u Morinju i čvrstu odluku da više nikad neće da se odazovu na hrvatsku mobilizaciju. Da im vjerujemo.

Napuštamo Morinj, polovično obavljena posla. prave ustaše nijesmo vidjeli. A i da jesmo, bojim se da bi nam ponestalo pitanja.

Sve su već rekli.

Predstavnici dubrovačkih vlasti odugovlače pregovore

Dubrovnik čeka Zagreb

Pregovori o demilitarizaciji Dubrovnika traju. Ustaške grupe i dalje sa Sustjepana povremeno otvarju vatru na jedinice JNA, a predstavnici dubrovačkih vlasti, po direktivama iz Zagreba, odugovlače sa odgovorom na armijske uslove, očekujući pomoć evropske unije

Mada su ustaše, skupljene na dubrovačko ratište s koca i konopca, odavno rekel što su imale, razgovori još traju. O demilitarizaciji Dubrovnika i dalje pregovaraju predstavnici JNA i čelnici toga grada, uz promjenljivi sastav stranih posmatrača. U pauzama između dva susreta pregovarača, hrvatski oružnici, najčešće sa Sustjepana, otvaraju vatru po borcima naše Armije.

Prethodne noći, njihov mitraljezi i snajperi su se oglašavali između 2 i 4 časa. Armija je odgovorila. Nakon adekvatne opomene, zavladao je mir koji traje do ovih časova.

Pregovori su i danas održani. Umjesto konačnog odgovora na po svemu korektno predloženi, pa i od stranog posmatrača dr Stefana de Misture podržani sporazum od strane Armije, Dubrovčani nude neke nove papire, nejasne uslove i što je najvažnije, vlastitu demobilizaciju ustaških snaga. Naime, danas su tražili da se prvo Armija povuče sa položaja oko Dubrovnika, pa da onda hrvatske paravojne formacije napuste grad. Pod čijom kontrolom?

Govoreći novinarima o novim dubrovačkim "papirima", komandant Vojno-pomorskog sektora "Boke" vice-admiral Miodrag Jokić je, pored ostalog, istakao da će Armija morati da postavi rok za konačni dogovor. Ne mogu se unedogled držati vojne jedinice na sadašnjim položajima i u zimskim uslovima. Postoji realna pretpostavka da će našim borcima ponestati strpljenja. Utoliko prije što ustaške provokacije praktično ne prestaju.

Dubrovačka strana u pregovorima, po riječima potpukovnika dr Radoslava Svičevića, pokušava da prikaže da je problem Dubrovnika više evropski, pa i svjetski, nego njihova briga.

Predstavnik dubrovačke pregovaračke strane Nikša Oguljan je nakon razgovora rekao da su se danas pregovarači za još jedan korak približili. Stvari se rješavaju postupno i dosta sporo. Ima i dosta razlike u gledanjima, ali činjenica je da postoji dobra volja da se stvar dovede do kraja.

A gdje će, i kada, biti kraj? Poslije nekog novog, po običaju mučkog ustaškog napada na jedinice JNA; nakon definitivnog razračuna dubrovačkog pučanstva sa domaćim i uvoznim crnokošuljašima, ili po pozivu iz ruiniranih Banskih dvora? Pregovori se nastavljaju.

Nastavljeni pregovori o demilitarizaciji Dubrovnika

Stiže plava garda?

Dubrovačke vlasti i dalje odugovlače sa potpisivanjem sporazuma o predaji oružja i evakuacije ustaških oružnika i plaćenika iz grada. Pregovarači prihvatili ideju da u Dubrovnik stignu pripadnici plave garde Ujedinjenih nacija

Pregovori o demilitarizaciji Dubrovnika su nastavljeni. Hotel "Cavtat" je i danas, po ko zna koji već put, primio predstavnike JNA, dubrovačkih vlasti i posmatrače. Pred početak današnjih razgovora, potpukovnik dr Radoslav Svičević je izjavio novinarima da će suština današnjih razgovora da bude sporazum o normalizaciji života i rješavanje dubrovačkog pitanja. Osnova toga sporazuma je demilitarizacija Dubrovnika, predaja oružja i nakon toga, razgovor o uspostavljanju linije razgraničenja i postavljanje kontrolnih tačaka koje bi zauzeli posmatrači iz Evropske zajednice.

Na novinarsko pitanje da li se primirje poštuje, dr Svičević je odgovorio:

- Sa naše strane se poštuje, međutim, kod njih postoji tendencija da provokacijama isceniraju narušavanje toga primirja. Mi na sitnije provokacije nećemo odgovarati, ali ako bude ozbiljnijeg ugrožavanja života naših pripadnika, normalno je da ćemo odgovoriti. Očito je da i oni znaju neku mjeru – pokušavaju minirati neke puteve, otvaraju sporadičnu vatru iz streljačkog naoružanja, ali uglavnom bez posljedica.

Tačno u 11 časova, u luku Cavtat uplovio je brod kojim su doputovali iz Dubrovnika pregovarači te opštine i strani posmatrači. Mnoštvo okupljenih građana Cavtata aplauzom su dočekali dolaznike. Među njima je bio i ministar francuske vlade Berner Kušner.

Pregovarači su se uputili ka hotelu "Cavtat" na još jednu rundu maratonskih pregovora, a okupljeni građani su još dugo stezali obruč oko posade broda i članova Crvenog krsta Dubrovnika, očekujući poruke od svojih, zatočenih u Orlandovom gradu.

Na rivi u Cavtatu sriječemo i Miša Moretija. Član je nedavno formiranog dvanaestočlanog inicijativnog odbora za ostvarivanje dubrovačke samostalnosti ili – Republike Dubrovnik.

- Zapamtio sam – kaže – evo dva rata. Onaj prošli i ovaj sadašnji. Treba uraditi sve da se rješenje kroz rat ne nalazi. Ovo što je do sada urađeno treba da bude jedna velika pouka. Činjenica je da mi ovdje u Cavtatu ne donosimo neka velika rješenja i odluke, ali to ne znači da ne možemo učestvovati u njihovom donošenju. A da bismo učestvovali moramo da formiramo jedan širi front, da animiramo narod i ovo pučanstvo koje se sada zavuklo po hotelima, koje živi u strahu, neizvjesnosti i neinformisanosti. Sa njim se do sada malo razgovaralo.

Zadatak inicijativnog odbora koji je i danas održao sastanak u Cavtatu i već pristupio izradi svojeg progrma djelovanja je, po riječima Moretije, da se okene narodu, da mu pruži svaku vrstu humanitarne pomoći, kako bi taj narod shvatio da će on ubuduće biti glavni akter u donošenju odluka.

Mišo Moreti i danas izjavi da je najpreči zadatak demilitarizovati područje dubrovačke opštine, a samo koju stotinu metara dalje, u hotelu "Cavtat" zvanični pregovori u ime dubrovačkih vlasti i danas su igrali na odavno poznatoj žici – odbijaju da pristanu na to.

Nakon prvog dijela današnjih razgovora pred novinare su izašli potpukovnik dr Raoslav Svičević, Bernar Kušner i predstavnik dubrovačkih vlasti Nikola Oguljen.

Gospodin Kušner je rekao da je zadovoljan današnjim razgovorom. Obje strane su se složile da u Dubrovnik ne dolaze plavi šlemovi, nego plava garda Ujedinjenih nacija.

Potpukovnik Svičević je dodao da se predstavnici Armije nijesu složili, nego su tu ideju prihvatili kao korisnu, ali ona je moguća tek nakon predaje oružja i povlačenja hrvatskih oružnika i plaćenika iz toga grada. Objasnio je zatim da je tzv. plava garda neka vrsta stalne policije Ujedinjenih nacija, te da raspolaže samo ličnim naoružanjem – pištoljima, za razliku od plavih šlemova, koji se regrutuju na sasvim drugi način i predstavljaju oružanu silu.

Po riječima dubrovačkog predstavnika Nikole Oguljena ispada da i nije bitno kada će hrvatske paravojne formacije predati oružje. Bitno je da stigne plava garda, a onda bi i to došlo na red.

Neko se očigledno pravi naivan.

Zapadna Hercegovina: između mržnje i oružja

Široki Brijeg tijesan ustašama

Zapadna Hercegovina odavno ratuje. Samo što je oko pet hiljada veterana iz ovi krajeva naratištima od Dubrovnika do Vukovara. Ipak, ovi ratnici se vraćaju kući. Padaju im uporišta, a valja braniti svoje

Svi putevi od Mostara prema zapadnoj Hercegovini su blokirani. Uvjeravamo se već kod Pologa, gdje je neposredno prije poraza JNA u Sloveniji prvi put od 1945. zaustavljena narodna vojska. Zaustavljaju navodno mupovci BiH s uperenim kalašnjikovima i u odjeći rezervne milicije. "Stojadin" mostarske registracije je izgleda jedino srpsko, kako naglasi jedan mupovac, što će danas u Široki Brijeg.

"Varate se", komentariše, doduše mnogo kasnije kada smo se udaljili od redarstvenika, vjerovali ili ne, roženi Sremac Živadin, koji ide da pravi kobasice u "bivšu" tazbinu. Žile potom dodaje: "Selo Dobrič s desne strane puta, koji dalje vodi za Imotski, je srpsko".

Na pitanje kako prolaze ove kontrolne stanice kad nijesu ptice, Žile samo slaže ramenima. Čuti.

Putem, s obje strane, mitraljeska gnijezda. Ne vidimo cijevi. Kiša ne prestaje. Ne pamti se da je ikada polje Blato ovako bilo poplavljeno – kažu ovdje.

Njofra ima banku

Prilikom ulaska u Lišticu, danas opet Široki Brijeg, kafana s lijeve strane. I naravno, nova kontrola. Iako kiša sve jače dobuje po krovu kola, iz kafane odjekuje: "Ustani bane". Izlaze pijane zenge, u maskirnim odijelima, kakve imaju specijalci JNA. Otkriva ih jedino oznaka na rukavima. Ništa strašno. Upozoravali su – u Lištici ustaško gnijezdo – ne idite. Uvjeravamo se koliko je istina Izetbetovićeva izjava o "neutralnosti BiH" u hrvatsko-srpskom, odnosno srpsko-hrvatskom ratu. Istina, u Širokom Brijegu, Grudama, Tomislavgradu, Posušju, Livnu i Imotskom niko neće kazati – ovo je Bosna i Hercegovina, čak ni Hercegovina. Vrlo su kratki i jasni: "Ovo je Hrvatska"...

Ostavljam Žileta da pravi kobasice. Otrgnuo sam se kontroli, uprkos molbama da prisustvujem klanji svinja. Danas je nedjelja, 24. novembar. zaista je studen. Kišu i buru zamijenio je hladanvjetar. Počelo je i da se izvedrava. Naš domaćin Nikola i Žile popuštaju. Pustili su me da sa Nikolinim sinom Stankom obidem kafiće po Lištici, i da se uvjerim – kako ni đavo nije tako crn.

Prilikom silaska s Mokrog stopirao nas Zlatko. Psuje ko kočijaš. Pominje i oca i mater Franji Tuđmanu. "Njofra je čista komunjara", objašnjava Zlatko, i nastavlja: "Sinu je obezbijedio udoban život u Austriji, otvorio banku "Croacia", a mi ginemo kao kreteni za dom". Moj domaćin ga tješi: "A šta si drugo očekivao".

Dica sa "stingerom"

U kafiću "Dakan" sjaj i bijeda. U enterijeru kakav ćete rijetko vidjeti i u ekskluzivnim kafeima zapadne Evrope, golobradi mladić sav u crnom odlaže "stinger uz šank. Iako nema ni osamnaest ljeta bahato se ponaša. Psuje. "Isusa ti, kad će to piće više:.. "Uzi" ne isputša iz desne ruke. Stariji se smiju. Navikli su. Glasno komentarišu:

"Tako je kad dica idu u rat".

Prisjećamo se, sada već smiješnih tvrdnji vojnih vlasti: "Zapadna Hercegovina se intenzivno naoružava". Pobogu, ovdje se djeca igraju "stingerima". Zapadna Hercegovina odavno ratuje. Smo što je oko pet hiljada veterana iz ovih krajeva na ratištima od Dubrovnika do Vukovara. Ipak, ratnici se vraćaju kući, padaju im uporišta, a valja braniti svoje.

Nastavljamo "šetnju" po Širokom Brijegu. Na robnoj kući i hotelu "Park" šahovnice. Pored njih jedina jugoslovenska oznaka: svijetleća reklama "Jugobanke". Nevjerovatno da je o(p)stala. Jugoslavija nije ovdje opstala, očito. To potvrđuje i nekoliko grupa takozvanih paravojnih formacija. Od mupovaca, zengi, crnokošuljaša, hosovaca, i ko zna koga sve ne.

Pada mrak i po Širokom Brijegu. Naša "šetnja" se bliži kraju. Na to opominje i Stanko, kome nikako nije jasno porijeklo svog imena. "Nema veze" – mrmlja, onako sebi u bradu.

Ispred naših kola ispriječio se kombi. Preko čitave strane ispisano: "Za dom spremni" ... Stanko, jeste li zaista spremni?" Smije se. Kaže: "Pitaj one sa kojima smo pili po kafićima". Obecavam. Sjutra ću. Malo morgen.

Na hercegovačkom ratištu nema mira

Tuđmanovi komandanti bježe

Bježanje ustaških starješina sa fronta uslijedilo poslije svađe u njihovim redovima u kojoj prednjače – Paragine snage

Ni danas, na Dan ujedinjenja Srba, Slovenaca i Hrvata (1. decembar 1918. godine) nije bilo mira na hercegovačkom ratištu. Oglasili su se ponovo ustaški minobacači i snajperi. Vojne položaje su gađali iz ejona sela Dontadoli i Šmoklovljana. Ni ovoga puta nijesu bili dovoljno precizni pa u redovima JNA nema žrtava. To je znak, kažu vojne vlasti, da su ove hrvatske paravojne snage uspjele da se skoncentrišu u ovom rejonu poslije panike koja je zavládala u njihovim redovima nakon pada čepikuća i ulaska vojske u kompletan rejon na potezu prema Slanom, čime je zatvoren krug na ovom području.

No, nije na sve ustaške snage jednako djelovalo gubljenje ovih važnih strateških kota. Dok jedni pucaju na vojsku, drugi predstavnici zenga i mupovaca bježe. Zna se i koji – čak i poimenično. Za sada se, međutim, njihova imena ne saopštavaju.

Kako saznajemo od vojnih vlasti uspjeli su da pobjegnu i neki čuveni komandanti i gardisti jedinica zengi. Svi su Splitsani, kažu vojne starješine koje drže položaje prema Hutovu i pravcu Stona. U ovom pravcu, naročito u Neumu, već nekoliko dana čuje se puškanje u krugovima paravojnih hrvatskih snaga.

Po svoj prilici bježanje ustaških starješina sa fronta uslijedilo je poslije svađe u njihovim redovima, u kojoj izgleda prednjače Paragine snage. U svakom slučaju na ovom prostoru se nešto čudno događa, kaže se u vojnim krugovima.

Oni uporniji ne odustaju od napada na vojsku. Potpukovnik Drago Teodorović, starješina koji je sa vojskom ušao u ovaj vatreni reon kaže da nema dana da ih hrvatske paravojne snage ne provociraju minobacačima 80 i 120 milimetara. U Metkoviću je u toku mobilizacija sastava MUP-a i zengi. Otkriven je i pokret zengi prema Neumu i Hutovu – njihovim sada glavnim uporištem. Svoje redove su ustaške snage zbile na otoku Pelješac,

u koločepčkom kanalu Đontadoliju i Stonu. Pokušavaju u vojne krugove da ubace i diverzantske grupe. Za sada su svi njihovi pokušaji otkriveni. To kao kamuflaža im služi uniforma JNA, do koje su izgleda uspjeli da dođu provaljivanjem u magacine TO u Hrvatskoj i Bosni, u mjestima koja oni drže.

Dosadilo nam je više da sve ovo gledamo i da ne možemo reagovati, jedino u slučaju ako smo žestoko ugroženi, kažu vojnici sa, kako se to obično kaže, prve linije fronta – Bećir Kalač, potpukovnik koji je već dani na liniji iznad Banića, Goran Knežević iz Plava, Slaviša Knežević iz Bijelog Polja, Jovan Radulović iz Pljevalja, njegov komšija boban Ještović, profesor Nadžib Kočan iz Ivangrada, Jakup Šabanović iz Bijelog Polja...

Pregovori o sudbini Dubrovnika pred totalnim krahom

Ništa od dogovora

Predstavnici dubrovačkih vlasti još jednom dokazali da im se ništa ne može vjerovati. I juče data obećanja danas izigrali. Šta Dubrovčani čekaju?

Dubrovački gospari, koji podjednako slušaju svoju prevrtljivu trgovačku ćud i direktive iz Zagreba, danas su skinuli i posljednju providnu koprenu sa "svoje" politike. Nedjeljama, pa i mjesecima su odugovlačili da, kao u ovom ratu očigledno poražena strana, pristanu na uslove JNA za normalizaciju života u gradu. Stalno su nalazili nekakve izgovore (nemirno more i slično) a oružje koje je trebalo da predaju i uvezene ustaše za koje je traženo da napuste Dubrovnik, donosili su nove pogibije borbama JNA. I tako, iz primirja u primirje. U međuvremenu, Tuđmanovom štabu Dubrovnik je bio glavni adut pred svjetskom javnošću. propagandna mašinerija je radila, a to što pučanstvo toga već pomalo ukletog grada nema ni vodu ni struju, što šarolika hrvatska "garda" nad njim sprovodi zulum, nikom ništa.

Danas se potvrdilo ono što se moglo i ranije naslutiti. Od iznevjerenih očekivanja umorio se i francuski ministar gospodin Berner Kušner, koji po drugi put boravi u Dubrovniku. Sve dosadašnje priče i pogađanja pale su u vodu. Gospodin Kušner se ipak nečemu nada, a najpoznatiji pregovarač u ime JNA potpukovnik dr Radoslav Svičević kaže:

- Sve ono što smo mi predlagali oni su izbjegavali. Navodno, predložice nešto drugo. Mi ćemo ocijeniti ima li smisla više i razgovarati. Naš predlog sporazuma, koji je od posrednika ocijenjen kao veoma dobro i konstruktivno urađen dokument, Dubrovčani neprihvataju. Predlažu

nekakav sporazum koji se ne dotiče bitnijih stvari – predaja oružja. Juče i dana smo se najviše oko toga bavili i ništa nijesmo postigli. Dubrovačka strana izbjegava da govori o tome Postavlja neke druge uslove, a to su da se Armija prvo povuče pa da onda oni predaju oružje, što je zaista potpuno neprihvatljivo.

Najžalosnije je, po riječima potpukovnika Svičevića, što time najviše gube stanovnici Dubrovnika. A uz samo malo dobre volje s njihove strane, sv se moglo riješiti. U njihovu korist najviše.

I dok Dubrovnik ostaje u mraku, ustaše koriste priliku da još koji put otvore vatru po položajima JNA. Sinoć su iz svojih utvrđenja iz sustjepana snajperskom vatrom zasipale Mokošicu u kojoj se nalaze jugoslovenski borci.

Primijećeno je i pregrupisavanje snaga na Sustjepanu. Nemirno je i u dolini Neretve, a gotovo svakodnevno vatra se otvara u Stonu. Čekaju li to Dubrovčani pomoć i zapadne Hercegovine, ili neku novu tuđmanovu krvavu lažu. Možda iz džepa vrhovnikovih ministara, koji će uskoro stiću u Dubrovnik.

Ratni “turizam” na Dubrovačkoj rivijeri

Rijeka sa dva lika

More je, jedino, kao nekad. Ptice stanarice i ptice selice. Noć, a Dubrovnik kao na dlanu

Naši stariji čitaoci se vjerovatno sjećaju riječi one melodične pjesme: “Vijesti govore rat, a vijesti govore mir”. Otprilike i ovih ratnih, jugoslovenskih dana, skoro trideset godina poslije emitovanja ovog muzičkog hita, sa Dubrovačke rivijere isti zvuci. Istina, već nekoliko dana ovdje se ne puca. Oružje je utihnulo. Novinar, nažalost, ne može da izvještava o pravom miru, ni o hiljadama turista, koji su u praznične dane uz rođendan Jugoslavije, pohodili ove krajeve, šetali Stradunom, bivovali u ovdašnjim velelepni objektima. U njima, ipak, i danas ima “turista”. Neobičnih i iz raznih krajeva sveta. Došli su ovamo, ne da odmaraju, ne da za odmor plate, ne da ostavljaju dolare i marke, već da ubijaju. Za taj svoj “turizam” Tuđman im je obećao veliku “plaću”.

Ne znamo koliko su naši dojučerašnji “prijatelji” Kurdi, Rumuni i “predstavni” drugih “nesvrstanih” dobili novca za ovaj posao, ali pouzdano možemo tvrditi da su i dan danas u Dubrovniku, gradu istorijskom, gradu zbog čijih su kamenih zidina ovih dana u svijetu mnogi digli glas. Grad Dubrovnik, a u njemu, gle ironije, pri kraju 20. vijeka bjelosvjetski plaćenici, ili kako ih nazivaju “psi rata”, pokušavaju da naplate dnevnicu od Tuđmana, ali bogami i da spasu živu glavu.

Katedrala i petokraka

Primirje, četrnaesto, ili petnaesto (više se uostalom ne može ni brojati), donijelo je ovog rođendanskog praznika još postojeće Jugoslavije kakav-takav mir. Praznik. Novembar, suncem obasjan grad, a u njemu naoružani ljudi. Na Osojniku, Mokošici, Kuparima, Zatonu, Osječnici, takođe ljudi pod punom ratnom opremom. Jedni na druge gledaju preko nišana. U ove dane, prije par godina, odavde smo mogli da izvještavamo o zimskom turizmu. Danas, slika sasvim druga.

Rijeka Dubrovačka. S jedne strane u Sustjepanu šetaju MUP-ovci i “zenge”. Na drugoj strani, u Staroj i Novoj Mokošici, patroliraju pripadnici jedinica Jugoslovenske narodne armije. I jedna i druga vojska obavlja svoj dio posla. Tamo u Sustjepanu viori se “šahovnica”. Ovamo, preko puta, na samo pola kilometrana katedrali jugoslovenska trobojnica. Mir – prividni. Na sreću, niko ne puca. U novom dijelu prigradskog naselja Dubrovnika – Mokošici, čini se ‘kao da se vrše pripreme za turističku sezonu. Dva kamiona komunalnog preduzeća iz Dubrovnika odvlače tone i tone smeća. Na ulici i djeca, i vojska, naoružanje i dječji zmajevi. Dječak Dado Belan kaže da poznaje Ttovu vojsku i gardiste. Na naše pitanje koja mu je vojska milija, odgovara – “diplomatski” – Jugoslovenska narodna armija. A na pitanje gdje mu je otac, kaže da je nešto poslom u Dubrovnik. Starac Josip vozi na biciklu džak brašna. Sa njim je i supruga Mara. Pitamo ih radoznalo, novinarski, otkud im brašno. Skoro uglas odgovaraju: “Doturila nam vojska”. Opet radoznalo pitamo: “Čija vojska?” Naša, a’s ti gospel!” “Ma, koja naša”, nastavljamo. “Jugoslovenska, da koja?”, odgovara starica. Novinar je uporan i pita provokativno, ne trebakriti: “Zar to nijesu četnici?” Slijedi odgovor, vještački ili ne: “Daleko smo od svih političkih zbivanja, rat nas ne interesuje. Priznaju Jugoslaviju i Jugoslovensku narodnu armiju. Ajde, da im vjerujemo...”

“Turisti” sa oružjem

U kamenoj kući na samoj obali mora, zatičemo penzionisanog vojnog starješinu. Po nacionalnosti je, reče, Makedonac. Ovdje je već petnaest godina. Uživa penziju i očigledno blagodeti mediteranske klime. Kuća velelepna a u njoj samo on. Na pitanje gdje su mu ostali članovi porodice, odgovara: “Svojim poslom. Žena i kćerka na ostrvu Koločep (navodno pobjegli pred ratnim vihorom). Sin – ne znam? Donosi nam fotografiju mladića u vojničkoj uniformi. Kaže da mu je to budući zet i da ga je JNA zarobila. Pripadnici JNA koji su već duže prisutni ovdje i koji dobro poznaju situaciju, “opominju” Makedonca da mu je i sin već odavno u redovima MUP-ovaca. I ovo je, valjda, dio ovog ratnog kolorita sa obala Rijeke Dubrovačke.

Gore na Osojniku, sasvim druga slika. Jedinice JNA i moćno naoružanje govore suprotno. Oružje ćuti, na sreću, ali ako zatreba može svakog momenta biti upotrebljeno. Starješina ili bolje rečeno glavnokomandujući jedinice Srba Zdravković iz časa u čas izdaje komande svojim "podčinjenima". Njihov pomoćnik, kapetan Blažo Janković je i ovog prazničnog dana na radom mjestu. A, to znači u obilasku jedinica "Snima" stanje i referiše pretpostavljenima.

Približava se novembarska noć. Tobože praznična. Raketaši, minobacačije i drugi pripadnici JNA, uz pomoć savremene tehnike, vide Dubrovnik kao na dlanu. Dubrovnik, koji ovih dana ni malo ne liči na grad blagostanja, turizma. Zašto ga već ne napuste oni kojima su ovamo put otvorili dolari i marke?

Na dubrovačkom ratištu

Mir, ali do kada

Pregovori o demilitarizaciji Dubrovnika doživjeli neuspjeh. Armija čeka potez dubrovačkih vlasti, one ministre iz Banskih dvora, a Tuđmanova vlada plave šljemove. Primirje još traje

Uprkos višemjesečnim pričama i, mora se priznati, vješto odigranim pomiriteljskim ulogama od strane dubrovačkih predstavnika, od demilitarizacije Dubrovnika za sada ništa. Crnokošuljaši ostaju u gradu i na nekim tačkama oko njega, sa samim tim – grad bez vode i struje. Jedinice JNA drže dostignute položaje. Bliži se zima a kako će biti i jednim i drugim nije teško pretpostaviti.

Puna dva mjeseca dubrovački trgovci su, po insturkcijama Zagreba, otezali potpisivanje sporazuma o predaji oružja. Juče su konačno pokazali pravo lice. Smi će da zakažu sljedeći sastanak, da sačine tekst vlastitog sporazuma. Drugim riječima, oni će da diktiraju uslove. Istovremeno, iz Zagreba je emitovana vijest da će u Dubrovnik stići trojica ministara hrvatske vlade, koji će voditi dalje pregovore sa Armijom. O čemu?

Uslovi koje je Armija postavila su sasvim jasni i od njih se ne odstupa. Predaje oružja i "iseljavanje" hrvatskih paravojnih formacija iz Dubrovnika, pa se ostalo. Stanje iščekivanja graje. Zagreb vjerovatno čeka plave šljemove. Ili možda novu ofanzivu ustaških trupa iz zapadne Hercegovine.

U svakom slučaju, varljivi mir na južnom dijelu dubrovačkog fronta, bar tokom protekle noći i danas nije narušavan. Pripadnici jedinice JNA u Donjoj Mokošici, po riječima zamjenika komandant mjesta kapetana Božidara Veličkovića, još čiste teren od zaostalih mina i nastoje da omoguće

stanovništvu da se vrati u svoje domove. Telefonska veza sa Dubrovnikom besprekorno funkcioniše. Svakodnevno od Mokošice saobraća i brod iz Dubrovnika i autobus iz Trebinja. Samo trista metara odatle, na Sustjepanu, ustaše vrše pregrupisavanje snaga. Tuđman najavljuje povratak izbjeglica u Dubrovnik. Pominje se i svita od tri stotine brodova. Medijski trik ili istina, ostaje da se vidi.

Kakav – takav mir još traje.

Zapis iz bolnice

Teški biljezi

Riječi su suvišne. Svaka soba je priča, svaki ranjenik, svaka rana... Sve kao da se saželo u dvije riječi – rat i nadu koja se zove mir

Svjež decembarski vjetar donosio je kroz prozore bolničke sobe miris palmi i četinara. Misao na plavu Boku odluta u protekla bezbrižna ljeta. Sunčana ljeta, puna šarenila i kupača, slobode i razbibrige, brodića, barki i restorana koji su mirisali na parfeme i vino, svježu morsku ribu. A gore u brdu bolnica okružena zelenilom i ljudima koji svakog časa ulaze. Dolaze u posjetu ranjenicima. Mir i bjelina. Tihi razgovor, dah ratišta. Tu u bjelini mira i nade usidrile se drame, ljudske nevolje i sudbine, očajanja i kajanja, hrabrost i nedorečenost. Pred tim podvizima, zgusnutim pričama, riječi nedostaju. Suvišne su. Svaka soba je priča, svaki ranjenik, svaka rana, pogled što odluta tamo prema ratištu.

- Čini se da niko ovdje nije oćajan, ni ljut, ni uplašen. Sve kao da se saželo u dvije riječi – rat i nadu koja se zove mir. Kao po komandi, kažu: "Dobro smo i zdravo", a prikovani su za postelje. A da li je baš tako. To nam možda niko neće reći. Ranjenici su optimisti. Ljekari i medicinsko osoblje još veći.

Hvala vam, drugovi

- U ovoj bolnici od početka rata samo su dva ranjenika podlegla povredama. Jedan u transporteru od Trebinja do Risna. Nemu niko nije mogao pomoći. Rane su bile smrtonosne... To nas je potreslo, veli tiho Branislav Radojčić, neurohirurg, upravnik bolnice, dok nam pokazuje spisak na kojem se nalaze imena trinaest ranjenika.

U sobi 303, dva ranjenika. U krevetu pored prozora četrdesetogodišnji Radomir Vujisić, grafički radnik iz Titograda. Kad nas ugleda, lice mu se ozari, a u očima zaiskriše suze.

- Sretne ti rane, junače!

- Dobro došli, drugari, odgovori odsječno Radomir, i pridiže se i kreveta, zaboravljajući na teške rane u nogama.

- Mi smo došli da te vidimo i donesemo ovaj skromni poklon od tvojih drugova iz "Pobjede".

- Hvala vam drugovi...

Pozdravljamo Radomira i mislimo o tome da li će ikada stati na svoju lijevu nogu, koju je zdrovila granata... Hoće li moći raditi na štampanju lista, koračati ulicama svoga grada... Odlazimo u nadi i želji... Mahnu nam blago rukom i isprati osmjehom.

U istoj bolničkoj sobi još jedan ranjenik, pedesetdevetogodišnji ribar Ivo Sabiljan iz Slanog, koga su, kako reče, ranili vojnici u svojoj kući. Jedni ga ranili, a drugi mu ukazali pomoć i dopremili do bolnice. U ratu, a posebno ovom, teško je brzo i precizno spoznati ko je mupovac, a ko nije. Niko ne zna kako je u bolnicama "tamo". U ovoj u Risnu, svisu samo ranjenici i pacijenti. Ljudi kojima treba pomoći. Eto, rat je učinio da u istoj sobi liječe rane ranjenici iz dva suprotna tabora. Ali ribar Ivo ne misli tako.

Neću, ako ne moram

Ne želim da pričam kako se sve to desilo, ali sam dirnut brigom i pomoći koja mi se ovdje pruža... Sve ovo nije trebalo da se desi, i žalosno je da ginu ljudi, da se ranjavaju. Mene su pitali hoću li u dobrovoljce. Rekao sam – neću, ako ne moram. Nijesu me prisiljavali i tjerali. Ostao sam u kući. Onda se desilo to što sam vam ispričao. Propaganda je učinila svoje... Jedan moj sin je pošao u redove mupovaca, a drugi se na vrijeme evakuisao prema Pelješcu. Od tada ništa ne znam za sinove, a ni oni za mene... A prije rata bilo je sve dobro. Dolazili su sa svih strana. Osjećali smo se svi kao jedna nacija. Niko nije pitao ko je odakle... a sada, eto, ne znam može li se sve ovo ponovo popraviti, vratiti vjera u suživot. Mislim da su za ovo krivi političari. Kada bi se njima radilo o glavi, drugačije bi se ponašali i radili, drugačije mislili, veli Ivo.

Ranjenik Veljko Perović dodaje: "Ako se rat ne završi dok ovdje ležim, eto me ponovo tamo... a, opet mislim, bolje je da se završi da ne ginu mladi ljudi. Pozdravite mi sve drugove na ratištu i ne zaboravite ove humane ljude, doktora Zekovića i ostale, koji su nam kao roditelji.

A teško ranjeni Milan Seratlić iz Nikšića ima tri molbe. Da se puno zahvalimo bolničkom osoblju, da se svi iz rata vrate kućama živi i zdravi i da svi budu odvažni borci kao do sada – borci Savinog minobacačkog voda 120. I svi drugi.

Zapis sa dubrovačkog ratišta

Bombe, slike i prilike

Mali Zaton – velike nevolje. Mokošica sa dva lica. Zašto Tuđman ne navraća u kafanu "Orson". Bilo kuda, Slavko svuda

Na ratištu oko Dubrovnika oružje, zvanično, miruje. Tako kažu "knjige" – ugovori i događaji o primirju. Potpise na njih stavljaju i jedni i drugi. Istina, JNA i dalje ima, uglavnom, stalnu grupu za pregovore. Sa druge strane, što bi narod rekao, pregovarači se mijenjaju "kao na macu". Mijenjaju se, ali po svemu sudeći, imaju istu ćud i odavno poznate namjere. Ipak, predstavnici JNA i dalje strpljivo troše mastilo, potpisuju nova primirja, a na neispunjavanje obaveza iz starih kao da se zaboravlja.

No, možda je i to specifičnost onog našeg "bratstva – ubistva" kojem se svijet "divio". Divi se i danas, na neki drugi način. Očigledno, taj svijet smo o jadu zabavili, a gle ironije – koliko do juče, govorilo se da u njemu "Jugoslavija ima ogroman prestiž"... Presitgli smo ga, izgleda, samo po zlu i nevolji, pa i danas da imamo sto "Galebova", sto "brodova mira" (i pod uslovom da je živ jedini zapovjednik) mir teško da se mogao vratiti na ova područja.

"Njihova" armija

Kad je o "Galebu" riječ da se "zadržimo" na moru. "Istorijski" brod više ne plovi svjetskim morima i okeanima. Umjesto njega područje oko Dubrovnika, u koje je često uplovljavao, pohode neki drugi, čudni, brodovi sa još čudnijim putnicima i "turistima". U svijet ne odlaze podaci o blagostanju u Jugoslaviji. Zamijenili su ih podaci o mrtvim i ranjenima, podaci o prljavom ratu, u koji su uključeni i naši dojučerašnji "nesvrstani prijatelji" koji ovih dana zajedno sa Tuđmanovim bojovnicima "brane" drevni grad. Popoglavnikovoj zapovijesti obavljaju odgovornu dužnost – da od "srbočetničkog" oružja spasu Dubrovnik. No, poglavnikovim bojovnicima je mnogo više stalo da spasu žive glave.

Decembarski dubrovački pejzaž, odozgo sa Osojnika izgleda kao i minulih zima. Samo dvogledom se mogu vidjeti tragovi rata. Na Osojniku, nimalo pitkom za bivak onih kojima je stalo do Jugoslavije stanje, vojnički rečeno, normalno. U jedinici Srbe Zdravkovića svakodnevna aktivnost. Koliko do juče bili su ubijedeni da se mir, zaista, vraća na ratišta. Iz pretpostavljene komande stigla su im naredjenja da se vatrane otvara, bez prijeko potrebe. Na žalost, na pripadnike JNA iz susjednog Sustjepana i gore sa Srđa otvoriše žestoku minobacačku i artiljerijsku vatru. Nije bilo dvojbe – ako se žele

životi spasiti na vatru se mora odgovoriti. I bi tako. Na drugoj obali Dubrovačke rijeke otužje učuta. Niko ne vjeruje da su se "mupovci" i "zenge" zaista umirili. I ovih nekoliko mjeseci rata i ratna iskustva dovoljni su dokaz da oni ne poštuju, ama baš nikakvo primirje.

Vjetar kao nije uspio da jače uzburka Dubrovačku rijeku. U Mokošici život se, čini se, vraća u normalnu kolotečinu. Ima dosta mještana – Hrvata koji su se vratili na svoja rodna ognjišta. Na susprotnoj strani na ostrvu Koločep ima takođe dosta onih mlađih koji su svakog časa spremni da naruše primirje. U Mokošici svi stariji mještani danas povoljno govore o Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Dobili su od njih brašno, ulje, i druge potrepštine. Ni od jednog od njih ne možete čuti one riječi mržnje vezane za JNA. Danas je JNA "njihova" armija. Da li tako i misle?

Sliku svoju ljubim

Krećemo prema Malom Zatonu. Usput susrijećemo neustrašive borce starješine Dragan Sakića. Trebalo bi dosta prostora da se opišu njihova dejstva na ovom prostoru. Đorđe Pejović, Blažo Mašković, Dragan Maraš, Ranko Mirotić i njegovi drugovi, po riječima svog pretpostavljenog, valjano su obavili svoj dio posla. U Malom Zatonu smještena je i jedinica starješine Milana Vidakovića. Pretežno to su borci iz Mojkovca: Igor Raičević, Radosav Grdinić, Nenad Jovanović, Ljubomir Đorić... već su odavno ovdje na moru.

Tu pored mora je i kuća Nika Gverovića. Niko je, koliko do juče, bio vlasnik čuvene kafane "Orson". Čuvene više po boravku viđenih hrvatskih demokrata i po ustaškim "specijalitetima" nego po drugom što bi ovaj objekat činio turističkim. Čusmo da je ovdje česti gost bio poglavnik Tuđman. Danas ga nema ovdje. Ipak, ostale su priče o njegovim boravcima. A kad je o gostima "Orsona" riječ, da li slučajno ili ne, u ovom objektu pronađene su i dvije fotografije gospodina Slavka Perovića. Snimci su napravljeni negdje na ovim dubrovačkim prostorima, u vrijeme kada je gospodin Slavko prisustvovao sastancima ogranka Liberalnog saveza. Naravno na tim sastancima, kao što se i na fotografijama vidi bila je obavezna i šahovnica.

Vlasnika kafane Nika Gverovića nijesmo zatekli u Malom Zatonu. Očigledno ima mnogo važnijih poslova u Dubrovniku, gdje i dalje nastavlja da dokazuje lojalnost poglavniku. Kamo sreće da je sam. Od mnogih iz Mokošice, Malog i Velikog Zatona ni traga ni glasa. Dobri poznavaoči ovdašnjih prilika kažu da nijesu daleko. Tamo su, ili u Dubrovniku ili na Koločepu. Pripremaju se za novi ratni "turizam". Pripremaju nove bombe, eksplozivna punjenja i nova zlodjela.

"Jugoslavija postoji i postojaće. Zato se i borimo protiv fašizma. Kad su sto mladića iz moga mjesta, Muslimani reformisti, bacili oružje, istog trena sam odlučio da se prijavim u dobrovoljce. Poručujem i onima koji nijesu htjeli da se odazovu pozivu da se domovina, obraz i čast ne brane bacanjem oružja - već srcem".

Momčilo Kovačević, 63.godišnji dobrovoljac iz Bijelog Polja

Na dubrovačkom ratištu

Oružje ćuti

Oružje od prekjuče miruje. Počela realizacija sporazuma o normalizaciji života u Dubrovniku. Danas u Zelenici razmjena zarobljenika. Stižu i prvi brodovi sa pomoći Međunarodnog crvenog krsta za izbjeglice

Prije dva dana, između vojnih i hrvatskih vlasti potpisan sporazum o bezuslovnom prekidu vatre, danas je poštovan. Istina, juče su najnovije primirje prekršile hrvatske snage otvaranjem snajperske vatre na jedan autobus koji je prevozio putnike do luke u Mokošici. Srećom, niko od putnika nije povrijeđen, a ustaško oružje je, bez "opomene" od strane Armije, začutalo.

Danas su u Mokošici između predstavnika JNA i Hrvatske ratne mornarice vođeni pregovori o normalizaciji života u Dubrovniku, zapravo, o uspostavljanju i kontroli brodskih linija do Luke Gruž.

Za nekoliko dana se očekuje nastavak pregovora predstavnika JNA sa vrhovnim vlastima. Prema riječima komandanta Vojno-pomorskog sektora "Boka", vice-admirala Miodraga Jokića, izgovorenim na juče održanoj konferenciji za štampu, hrvatska strana, koju su činila trojica ministara u vladi, do sada je uporno izbjegavala da razgovara o demilitarizaciji Dubrovnika. Nastoje da dobiju u vremenu i da prije povlačenja oružnika iz Dubrovnika, Hrvatska stekne međunarodno priznanje svoje nezavisnosti. Armija je, ipak, pristala da izvrši djelimičnu deblokadu Dubrovnika.

Sjutra bi, prema doduše nezvaničnim informacijama, trebalo da bude obavljena i razmjena zarobljenika u Zelenici. Hoće li do nje doći i po kom principu će biti izvršena, ostaje da se vidi. Poznato je da trojica boraca JNA odavno tamnuju u dubrovačkom zatvoru, a da se na desetine, možda i stotine hrvatskih oružnika nalazi u sabirnim centrima u Morinju i Bileći.

Za sjutra je najavljen i dolazak dva broda sa humanitarnom pomoći međunarodnog Crvenog krsta, namijenjenoj izbjeglicama u Herceg-Novom.

Razmjena zarobljenika u Zelenici

Svi za – “polovinu”

Grčki brod “Rodos 2” nakon dva dana bezuspješnog čekanja, juče doveo zarobljenike u zeleničku luku. Umjesto najavljenih 36, razmijenjena samo 22 lica. Ostali nijesu “htjeli”

U prljavom ustaškom ratu i svemu onome što sa sobom nosi, ništa se više ne može znati. Oдавно već “na riječ”, u primirjima ginu vojnici. Ustaški časnici i plaćenici, ne držeći do date riječi, odapinju obarače, krše dogovoreno. Puna dva dana rodbina, novinari, predstavnici vojnih i civilnih vlasti na zubatom suncu u Zelenici čekali su najavljenju razmjenu zarobljenika. Ali brod, kojim su naši borci i “uhićeni” civili trebali da stignu “plutao” je od Mljeta do Tivta. zarobljenici na putu do slobode, kako su danas pričali u zeleničkoj luci, puna dva dana nijesu ništa jeli. Glad je nadzirao veoma arogantni Ric Majer, predstavnik međunarodnog Crvenog krsta, dakle humanitarne organizacije iz Ženeve. Koliko je, danas data, njegova izjava uvjerljiva, nije teško prosuditi. A Majer je, po uplovljavanju “Rodosa 2” u Zeleniku izjavio: “Neki zarobljenici, njih četrnaest, nijesu htjeli da dođu u Zeleniku. Mi ih nijesmo vidjeli, ali nam je tako rečeno i hrvatske vlasti su nam garantovale da su njihove izjave tačne”.

Desetine za jednog

Koliko je gospodin Majer istinito obaviješten neka ostane na njegovoj savjesti. Koliko, opet, hrvatske vlasti manipulišu zarobljenicima, “kojima su porodice i kuće u Dalmaciji”, takođe. Ali, danas samo saznali da se među četrnaest hrvatskih zarobljenika, kojima je “draži Split od Zelenike nalaze i dva pukovnika JNA – Bogoslav Blagojević i Milomir Vučković. Prosto je neshvatljivo u čijoj “vojsci” (ili zarobljeništvu) su ostala ova dvojica starijina.

Dok su predstavnici vojnih vlasti na brodu “Rodos” pregovarali sa izaslanicima međunarodnog Crvenog krsta i hrvatske vlade, na plato zeleničke luke su stizali autobusi sa zarobljenicima iz sabirnih centara Morinj i Bileća.

Gledamo te ljude – ubice. Pričamo o njihovim rukama. Koliko su još krvave, da li su uspjeli da speru krvavi talog ispod nokata, hoće li se ponovo sjutra pojaviti na Srđu, Sustjepanu ili Šipanu...

Kolega mi pokazuje starijeg čovjeka u kapi “francuzici”. Gleda nas, onako, iz autobusa i smije se. Čijoj se to glavi smije? Ali, šta se tu može. Možda će im (ne)dokazana krivica biti odvagana drugom prilikom, kada ih ponovo zarobe naše jedinice.

Nameće se jedno drugo pitanje. Ko će da im sudi na način kako su oni “sudili” našim borcima?! I, nijesmo li svi, i živi i mrtvi, bivši, sadašnji i

sjutrašnji branioci svoje zemlje i granice danas postidićeni, po principu: “Svi za polovinu”.

Trebalo je da u zeleničku luku uplovi 36 naših boraca. Pristigla su samo 22. Hrvatskoj strani je, računajući i neka ranija oslobađanja, vraćeno svih 273 bojovnika. Punih šest autobusa bivših ili budućih ustaša.

I sve nekako kao da se mi njima izvinjavamo.

Gledam čovjeka u “francuzici”. Priznao je, kažu mi, da je pucao. Ali, tobože, nije ubijao. U koga je, onda, gađao?

Ipak, taj Konavljanić ode. Možda ćemo se ponovo sresti. Ko zna u kakvim ulogama? U autobusu za razmjenu, ili u sobi za mučenje?

Susreti

Autobusi sa hrvatskim oružnicima već satima čekaju da se isprazne. U međuvremenu, prilazi starija žena. Objašnjava obezbjeđenju da je majka pripadnika ZNG Mića Koprivice iz Konavala. Majka prilazi sinu. Vojnik iz obezbeđenja “moli” novinare da ne snimaju razgovor. “Neka na miru popričaju”

Stiže i poznati bokser, dojučerašnji borac Radonja Šturaković iz Nikšića. Traži među našim borcima svog druga Ćipranića iz Nikšića. A poslije toga saznaje da se u jednom od autobusa sa hrvatskim oružnicima nalazi njegov zarobljenik Damir Kos. “Bilo je to na Bosanki, iznad Dubrovnika. Nosio sam ga preko hiljadu metara, a stalno me je molio da mu ne vadim oči. Rekao sam mu da to naša vojska, koju je on služio, ne radi. Nije vjerovao, jer hrvatska televizija drugačije govori”. Snimatelji i fotoreporteri su imali priliku da danas slikaju Radonju i Damira zagrljene. Naći će se, rekoše, u nekim mirnijim vremenima. Ako ta vremena dođu, normalno?

Izlaze zarobljeni borci JNA. Izmoreni su, blijedi. “Ove njihove smo ugojili. Svaki ima po stotinu kilograma, a pogledaj ove naše. Evo ih kao “škoranci”, dovikuje vojnik iz obezbeđenja Mario Moskov.

Mario je u pravu. Zarobljenici kažu da već dva dana nijesu ništa jeli, a tek ono ranije... bolje da se ne priča.

Jovan Grozdić, vojnik iz Zaječara, kaže da e nije nadao da će izaći na slobodu. Vukadin Stanojević, rezervista iz Niša, na pitanje kako im je bilo, kaže: “Dajte mi jednog njihovog da vam pokažem”. Na našu primjedbu da to ipak ne bi “uspio”, potvrdno odgovara. S njihovim mučenjem ništa se ne može izjednačiti. Potvrđuje to i vodnik Rašo Ilić, pokazujući svoje lice, nos, modrice. Ustaška mučenja ostavljaju trag, a Rašo još priča da su po dvije noći stajali u stavu mirno.

Razmjena je, ipak, obavljena.

Hoće li današnji zarobljenici sa hrvatske strane biti sjutrašnji bojovnici i zarobljenici? Sve je u ovom prljavom ratu moguće. Pogotovo od takvih ljudi.

Na dubrovačkom ratištu

Tri odlaganja

Za prekjuče predviđena razmjena zarobljenika, zbog nemirnog mora, odložena za danas. A juče, dolazak zarobljenih u Luku Zelenika odlagan tri puta. Primirje se na dubrovačkom frontu, uglavnom, poštuje

I danas je ponovljena jučerašnja slika u zeleničkoj Luci. Okupljeni novinari, predstavnici Crvenog krsta i građani su u 11 časova očekivali najavljenju razmjenu zarobljenika. zbog "tehničkih okolnosti" odložena je za 13 časova. Onda, zbog toga što brod iz Splita nije prispio, za 18. Ako se ima u vidu činjenica da su juče trojica boraca JNA pušteni na slobodu, valjalo bi očekivati da nije nikakva manipulacija sa bilo koje strane po srijedi, nego da je stvarno bura omela razmjenu.

Ipak, primirje na dubrovačkom ratištu, kako-tako, traje. Istina, čuje se da je hrvatska bojna otvarala vatru sa ostrva Šipan na borcu JNA u Stonu, na šta je Komanda Vojno-pomorskog sektora "Boka" uložila protest dubrovačkim vlastima, ali, prema do sada pristiglim informacijama, na strani jedinica Armije nije bilo povrijeđenih. Jedinice JNA, uz to, nijesu uzvraćale vatru.

Danas su u Mokošici održani još jedni razgovori između predstavnika JNA i hrvatskih vlasti o normalizaciji stanja u Dubrovniku i njenoj neposrednoj okolini.

Pominje se i podatak da su se prethodnog dana jedinicama JNA u području Zatona predala četiri pripadnika Zbora narodne garde Hrvatske.

Mada se još pouzdano ne zna ni koliko je Dubrovnik u proteklom danima razrušen, ni ko ga je razrušio – ili njegovi "spasioci ili napadači, danas je Hrvatski radio emitovao vijest da se na području Dubrovnika i Stona poštuje primirje, ali i da se radi na raščišćavanju i sanaciji grada, jer je "humanitarnim koridorom stigao i građevinski materijal".

Preko istog mikrofona Dubrovčanima se obratio i ministar u vladi Hrvatske Ivan Cifrić, uvjeravajući da je nakon zaključivanja primirja stvorena jedna druga klima za život u Dubrovniku i pozivajući građane da se maksimalno organizuju za normalizaciju stanja.

Danas su u naselju Mokošica održani razgovori između predstavnika JNA i dubrovačkih vlasti. Razgovarano je o stvaranju povoljnijih uslova za život na dubrovačkom području.

- Sve tačke dogovorenog sporazuma su iscrpljene – rekao je novinarima kapeta bojnog broda Božidar Čelebić – i sada predstoji iznalaženje tehničkih mogućnosti da se sve to realizuje, odnosno da se uspostavi kopneni saobraćaj, izvrši opravka elektro i vodovodne mreže.

Čelebić je istakao i to da su suprotstavljene oružane snage "reducirane na bliskim tačkama", te da će se o definitivnoj demilitarizaciji Dubrovnika razgovarati na narednim sastancima.

Sve bi to bilo lijepo, kada bi bilo i konačno. Ali, po riječima starješine Mića Vojvodića, i danas su u Mokošici, i to na "prečešljanom frontu" otkrivene četiri pješadijske mine, ručne izrade, takozvane "prasice". One su ogromne razorne moći. Ubijaju u prečniku od 120 metara i mogu da usmrte i stotinu vojnika.

I ovaj "detalj" ukazuje na to da je na ovom području daleko mir, ali da i među "lojalnim" stanovništvom ima još dosta hrvatskim vlastima nastrojenih bojovnika. A vojska dijeli i vodu i hranu njihovim porodicama, vjerovatno i njima samima.

Tako to biva u prljavom ratu.

Među barskim dobrovoljcima u Trstenu

Mještani vjeruju vojsci

Pripadnici JNA iz jedinice Jordana Vujovića brane najistureniju tačku na dubrovačkom ratištu. U dane primirja i pregovora – normalizacija života. Najteže je kada pogine drug, kažu hrabri barski dobrovoljci.

Zahvaljujući dobrovoljcu Draganu Tomaševiću ekipa "Pobjede" danas je, u iščekivanju najnovijih pregovora i dogovora u Mokošici, dospijela do najisturenije tačke na dubrovačkom ratištu, na obalu Trstena, mjesta koje su zauzeli i obezbjeđuju hrabri dobrovoljci iz Bara.

- Ovo smo zauzeli prije neki dan i čekamo naredenje da idemo dalje, kaže Miloš Kavedžić, starješina. Dani su primirja, kojem ne vjerujemo ni ja niti moji vojnici. Ipak, sa mještanima, onima koji nam vjeruju, uspostavili smo kontakte i pomažemo im da se polako vrate u normalan život. Kažu, tek sada osjećaju sigurnost, jer mupovci, zenge, ustaše nijesu ih štedjeli – oduzimali su im sve, ucjenjivali, proganjali – glave su im bile u torbi.

U Trsteno su se vratila 83 mještanina. Među njima su braća Ivo i Miljenko Trojanović.

Jesmo Hrvati, kaže Ivo, ali nikako ustaše. Mi volimo sve dobre ljude, bez obzira na vjeru i ispovjest. Vjerujemo pripadnicima JNA koji su nam dopremili vodu, obezbijedili struju, hranu, lijekove...

Drug do druga...

Branko Dubljević iz Pive, radi i živi u Baru. Blažo Milošević iz Nikšića, takođe. Sa njima u stroju već tri mjeseca su Bajram Bežović, Rade

Rajković, Milosav Šćepanović, Milan Kalpačina, Obrad Zečević... Ne zaboravite, vele guslara Lakića Radovića iz Barica koji takođe živi i radi u Baru. U predahu njegove strune dođu kao melem na ranu.

Sve sami Barani (samo su oni na ovoj najisturenijoj tački).

- Najteže je kada ti pogine drug, kaže starješina, dobrovoljac Luka Popović koji je 22 godine radio u JNA. Penzionisao se i otišao u Njemačku. Tamo je vidio na TV da ustaše kolju i ubijaju, čak i djecu. Odmah je došao u Jugu i evo ga među svojim na prvim borbenim linijama.

Kapetanu Milutinu Kovačeviću je šezdeseta. "Nosi" ih kao mladić.

- Ovo je samo moj skroman doprinos, kaže Kovačević. Spreman sam da dam i život za Jugoslaviju, jer tako sam vaspitavan. Obišao sam cijelu zemlju i zato žalim, ne mogu prežaliti kad vidim šta se od nje radi. Šta to Tuđman misli i njegovi ustašoidni sljedbenici... Vojsku sam služio 1953. godine. Nažalost u inostranstvu, u deželi. Šta ćemo sve dočekati, kuda će nas ovi povampireni secesionisti odvući?!

Oružje u pećinama

Pri ulasku u Trsteno, u kojem je juče i nekoliko prethodnih dana bilo uglavnom mirno, pripadnici JNA dočekani su žestokom vatrom. Iz pećina iznad ovog mjesta bjelosvjetski plaćenici u Tuđmanovoj soldateski, zenge, ustaše gađali su nemilosrdno.

- Bilo je to prije dvadesetk dana, kaže starješina Novica Simićević. Kada smo mjesto osvojili, kao i okolna brda, u pećinama smo pronašli velike količine oružja koje su ostavili ustaše, bježeći glavom bez obzira.

Dok kamera našeg fotoreportera Mensuda Krpuljevića snima normalizaciju života na najisturenijem dijelu fronta – dolazak vojnih cisterni s vodom, dijeljenje hrane građanima, uglavnom hrvatske narodnosti koje nijesu zbrinuti, šetnju građana Trstena i Mokošice koju smo ostavili nekoliko kilometara iza nas – slušamo jezivu priču dobrovoljca Dragana Tomaševića.

- Noć, gusti mrak, priča Dragan. Ni prst pred oko se ne vidi. Mi u razmaku idemo naprijed. Odjedanput šumom i brdom odliježi krici žena i djece. Shvatamo – to su ustaše snimili svoja nedjela, zločine koje zdrav razum ne poznaje. Ujutro smo u jednoj kući našli čovjeka kome su kožu skinuli. Objesili su ga za njegovu kožu na ramenima, o gredu i odrali ga kao životinju. Tu smo našli i jednu ustašku maskirnu uniformu. U gornjem džepu bila su kliješta koja koriste veterinari. Da čovjek ne povjeruje kada sve to vidi, koliko mržnje može ljudski stvor nositi u sebi.

Draganova priča je mnogo duža, potresnija. U stvari, to je monolog čovjeka koji je video nešto u šta ne želi da povjeruje, ali te stravične slike proganjaju i njega i njegove drugove.

Savo Konjević, Dragan Vučinić, Zoran Simić, Dragan Vukićević, Božidar Drašković, Tomislav Milić – Bečko žale se da su ih mještani po

dolasku proglasili četnicima. Ubrzo su se uvjerali u suprotno. Danas, dok smo razgovarali, vojnici JNA su im uz pomoć vojnih agregata, osposobili mjesni vodovod.

Pri povratku iz Trstena u Mokošici zatičemo sestre srpskog kola iz Trebinja. Predvodi ih Jelena Odavić. Donijele su hrabrim vojnicima domaćih kolača, sokova. I veliku, iskrenu želju da ih sreća i hrabrost posluži u ratnom vihoru.

Rat, dječaci i djevojčice

U ime dječijih suza

"Molim sve Jugoslovene, u ime dječijih suza i suza naših svakodnevnih, prestanite sa ratom. Molim vas, odrasle, koji vjerujete u Boga i čovjeka da nam ne ubijate očeve, ne rušite naše kuće – drage i tople.

Mi, mala djeca, prestali smo da se igramo rata jer vidimo da je to ružna igra. Zato i vi prestanite".

Mirko Kruščić, učenik VII razreda, Bar

"Evo, ovo je metak koji probija pancir... Metak obojen crnom i crvenom bojom". Ovo je od snajpera, ovo je mađarski, za kalašnjikov".

Aleksandra Lalušić,
sedmogodišnja djevojčica koja se, odnedavno,
umjesto sa lutkama, igra sa čaurama

"Bila sam u posjeti ranjenim vojnicima u bolnici u Meljinama. Oni su nas branili od ljudi koji su htjeli da nas muče i ubiju. Ja sam pričala sa njima. Oni su bili radosni što smo ih posjetili. Prenijela sam im pozdrave i želje za ozdravljenje i mir od mojih drugova i drugarica".

Sandra Guska, učenica I razreda, Zelenika.

Poštovani uredniče,

Molim vas da ovo pismo objavite u vašem listu "Pobjeda" kako bi stiglo i do moga tate koji se nalazi u Kninu.

Dragi tata,

Znam da si u Kninu. Otišao si prije mjesec dana a svojim drugovima da braiš Jugoslaviju od ustaša i bojovnika koji su nam oduzeli vedro djetinjstvo i mir.

Za samo nekoliko dana je Dan Republike – 29. novembar. To je tata i tvoj rođendan.

Molim sve Jugoslovene u ime dječjih suza da prestanu sa ratom da mi najmlađi možemo da se igramo, učimo i sanjamo bezbrižne snove.

Svim rezervistima čestitam Dan Republike, a tebi tata srećan 34. rođendan.

Vesna Jovićević, Balšića 17, Titograd

Dragi tata, ja sam te se puno uželio a ti mi se uopšte ne javljaš. Ja ti svakog dana idem u školu, donosim petice, ali tebe nema da ih vidiš, da se obraduješ i da mi ih platiš, kao što si me naučio. Tata, molim te javi se, jer do sada sam brojao kako si otišao. Prošla su 42 dana a to je za mene mnogo. Dragi tata, kada vidim vojnika na ulici ja pomislim da si ti, pa potrčim da vidim, ali kad vidim da nijesi neka me tuga uhvati i suze mi na oči dođu. Tata, pozdravi svoje drugove vojnike, izvrši tvoj zadatak a onda pomisli na nas, pa nam se vrati.

Tvoj sin

Darko Mađarić, učenik I razreda škola "Olga Golović" – Nikšić

Dragi tata, mi te volimo i želimo da se što pre vratiš.

Jelena

Naši reporteri javljaju iz Dubrovnika

Stradun, golubovi i rat

Hoteli na Babinom kuku kod Dubrovnika oštećeni u krovnom dijelu, kao i nekoliko zgrada u starom gradu. Stradun pun šetača. Pregovorima do boljih uslova života

Pište što vidite, a imaćete šta vidjeti – riječi su Luke Braila, predstavnika Društva hrvatskih novinara iz Dubrovnika koji je jutros dočekao grupu novinara koja se brodom Argos prebacila od Mokošice do Dubrovnika. I samo što kročismo sa broskog stepeništa na dok luke Gruž kamera HTV i novinar stvoriše se ispred nas.

Šta mislite o ovom ratu? Šta se priča o Crnoj Gori? Da li ste do sada bili gdje na ratištu...

Došli smo da pišemo, a ne da dajemo izjave! – odgovaramo kratko.

- Da, i ovo su srpski četnici, majku im...! dopire iz gomile koja se vrti po luci. Dočekala nas je mržnja koja ubija iz svakog pogleda. Kolege iz Dubrovnika, ipak, ljubazni. Pripremili su se za ovaj dan. Vode nas tamo gdje su padale granate. Rat je, to se ne može izbjeći.

Na Babinom kuku, ispred hotela "Tirena" nekoliko zapaljenih vozila. Krov ovog i hotela "Plakir", "Arbosi" i "Minčeta" oštećeni. Sakla popucala, a na zidovima tragovi metaka.

. Pa zar su sa Žarkovice mogli puškom dovde dobaciti? I kakva su to zrna koja "zaobiđu hotel pa ga pogode negdje otpozadi"? Ko je pucao? – pitamo Joška Jelenika, direktora Radio-Dubrovnika.

- Kako ne? – tvrdi on. Sad nam je jasno da su u Dubrovniku vođene borbe između hrvatskih oružnika.

Autobusom "Atlasa" idemo do Straduna. Hrvatske informativne kuće stalno javljaju da je Stradun sraunjen sa zemljom. Kad tamo – ljudi šetaju. Misa tek što je završena. Golubovi su imidž ovog šetališta, kao i prije rata. Jedino nas oni ne strijeljaju pogledima. Rat. Stradun, i golubovi.

- A ko su ti ovi, Joško? – pita jedna postarija žena. Novinar iz Crne Gore, Beograda i Novog Sada.

- Šta će ti, moj Joško, da vodiš četnike po Dubrovniku... – odmahnu i udalji se.

U starom dubrovačkom jezgru nekoliko kuća je pogođeno granatama. Ljudi koriste sunčan dan da prikrpe prozore daskama, miješaju beton, čiste šut i staklo. Da nije toga, u Ulici Ruđera Boškovića i stepeništem prema Stradunu, niko ne bi rekao da je rat.

Žali nam se slikar Jovo Grbić kako je jedva izvukao glavu i spasio staru majku. Kuća mu je uništena. Žalije mu je slika nego kuća.

Podne je. Stradun sve puniji. Kafići i butici ne rade. Okovani su daskama. Pred jednim izlogom stoji Đelo Jusić. Oko njega nekoliko mladića. Nedjelja je na Stradunu bogomdana za pljačkanje. Ispred jednog restorana dijele namirnice, odnekud je stigla pomoć. Red od stotinak ljudi i žena. Otvorena je i jedna prodavnica, ali je poluprazna.

- Nemojte, sve je nagrđeno – uporno će jedan mještatinin. Kad tamo – Akvarijum kao i prije rata.

Na svakom koraku uniformisani mladići. Velika značka šahovnica na kapi, a naljepnica narukavu. Začudo, bez oružja su, izuzev onih u luci i na Babinom kuku, gdje je najvjerovatnije i štab Zbora narodne garde u hotelu "Dubrovnik prezent".

U ulici "Široka", takođe u starom gradu, još nekoliko kuća oštećeno. Jedan od koelga pita Joška Jelanića da li su odavde pucali zengovci . – Ma hajte ljudi, ko je pucao odavde?!

- Ne znamo – odgovaramo mu, ali neko je ubijao borce JNA.

Joško sleže ramenima i odmah nastavlja. "Ovo nam je Onofrijeva česma, eto, i ona je pogođena".

A ove vreće sa pijeskom oko nje?

- Šta znam – kaže Joško.

Ima štete u Dubrovniku. Rat je. Ne može se ginuti samo na jednoj strani. No, i mi kao i naši sagovornici nadamo se da će pregovarači između dubrovačkih vlasti i JNA uroditi plodom. Počeće ovaj grad da živi kao nekada. Prići će rat, ostaće Stradun i golubovi.

Crnogorske izbjeglice iz Albanije žele na front

Krv nije voda

Protiv Srbije i Crne Gore se okrenula cijela Evropa. Želimo da pomognemo i s puškom u ruci stanemo u stroj od Knina, Vukovara, Dubrovnika. Bilo gdje, samo da pomognemo braći po krvi, poručuje više stotina izbjeglica – dobrovoljaca iz Crne Gore

Želimo svim srcem da nam se status što prije riješi, jer od toga zavisi hoćemo li poći na front. A da odemo na ratište imamo veliki razlog. Krv nije voda! Hoćemo da pomognemo u odbrani otadžbine, pravoslavlja. Ovo su osnovne poruke više stotina crnogorskih izbjeglica iz Albanije, iz prihvatnog logora na Glavi Zete, koji suse samoinicijativno prijavili kao dobrovoljci i izrazili želju da se bore u redovima JNA.

Inicijativa je potekla od mladih, tako da se veliki broj sposobnih u logorima za izbjeglice u Crnoj Gori upisao u spisak dobrovoljaca, predali ga nadležnim i čekaju odgovor. Međutim, kako je zvanično potvrđeno, ne može im se izaći u susret sve dok se ne riješi njihov status.

- Ako bude potrebno, ići ćemo na front. Kao svi građani koji vole Jugoslaviju. Da nije bilo Jugoslavije, ni mi ne bi došli ovamo, govori Stanko Ajković, koji je u našu zemlju prebjegao sa četvoročlanom porodicom. Dvadesetčetvorogodišnji Stevan Ceklić, među prvim se prijavio u dobrovoljce. Njegova želja da, kako kaže, pomogne braći na frontu bila je toliko da je samoinicijativno, na silu, pošao do Slanog, Čepikuća, Ravnog... Ali, pored razumijevanja za njegov patriotizam, vratili su ga sa fronta.

- Na ratištu su me primili drugarski, ljudski. Nijesu mi dozvolili da se borim, ali sam sa njima dijelio i dobro i zlo. Crnogorci su najhrabriji ratnici. Zato jedva čekam da se moj status riješi i da se vratim među ratne drugove, kaže s uzbuđenjem Stevan Ceklić.

Listajući poduži spisak dobrovoljaca u logoru na Glavi Zete, primjećujemo da je najviše upisanih Zlatana: Slavko, Dušan, Ndjeljko, Milenko, Zeka, Rade, Mirko, Bogić, Marko, Vido, zatim Brajovića: Nedjeljko, Vuko, Vladimir, Anto. Tu su, potom Marko i Jorgovan Krstović, Vasilije i Slobodan Sekulić...

Šesnaestogodišnji Drago Brajović, se, sa svojom starijom braćom Vladimirom i Nedjeljkom, među prvim prijavio u dobrovoljce, ali je zbog godina odbijen. Ipak, on uporno želi da sa svojom braćom pođe na front. Tamo gdje ginu naša braća, veli mlađani Drago Brajović, mi moramo ići da im pomognemo, da se odbranimo. Slične priče i želje imaju i ostalih četiri stotine dobrovoljaca. Iako još nijesu riješili svoj egzistencijalni položaj, iako je mnogo njih odvojeno od porodica – trenutno najviše misle na to kako da pomognu Crnogorcima i Srbima na frontu. Oni koji to ne mogu, šalju

svoje sinove, kao što je to uradio Savo Zlatičanin. Njegovi sinovi Milenko i Drago na spisku su za dobrovoljce. Svjesni su da se čitava Evropa okrenula protiv Srbije i Crne Gore. Tim prije žele da je odbrane i s puškom u ruci stanu u rovovima od Knina, Vukovara, Dubrovnika... Bilo gdje, samo da pomognu braći!

(Prethodno specijalno izdanje "Pobjede" "RAT ZA MIR" zaključili smo priložima koji su u redakciju dospjeli do 14. novembra. Ovo izdanje zaključujemo priložima pristiglim do 18. decembra)

Oni su pomogli izlazak ovog izdanja:

Lutrija Crne Gore, Kombinat aluminijuma Titograd, Duvanski kombinat Titograd, DP "Štampa" - Titograd, "Galenika" - Titograd

(Napomena priređivača: svi tekstovi objavljeni u prvom poglavlju preuzeti su iz posebnih izdanja dnevnika "Pobjeda" koji su štampani u Podgorici ujesen 1991. godine, tokom operacije JNA na tzv. dubrovačkom ratištu)